

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет психології

Кафедра клінічної та реабілітаційної психології

На правах рукопису

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему: **Психологічні чинники мотивації учіння**

студентської молоді в умовах війни

Виконала: студентка 4 курсу, групи ПС-42

спеціальності 053 «Психологія»

Бучинська Х. І.

Керівник: к.психол.н., доцент кафедри

клінічної та реабілітаційної психології

Кулеша-Любінець М. М.

Рецензент: к.психол.н., доцент кафедри

загальної психології

Іванцев Л. І.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ	5
1.1 Теоретичний аналіз феномену «мотивація» особистості у сучасній психології	5
1.2 Психологічні особливості осіб юнацького віку	15
1.3 Особливості мотивації учіння студентської молоді в умовах війни	23
Висновки до 1 розділу	33
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ	35
2.1 Методи емпіричного дослідження	35
2.2 Аналіз результатів емпіричного дослідження	38
2.3 Рекомендації щодо підвищення мотивації учіння студентської молоді в умовах війни	43
Висновки до 2 розділу	47
ВИСНОВОК	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ	58

ВСТУП

Актуальність теми. Ставлення здобувачів освіти до свого навчання у ЗВО основним чином залежить від низки чинників вибору тої чи іншої спеціальності і ставлення до освітнього процесу як такого. За наявності мотивації навчально-професійна діяльність студентів характеризується цікавістю, наполегливістю, старанністю, викликаючи позитивні емоції.

Безперечно, рівень мотивації студентів залежить від зовнішніх і внутрішніх чинників. У складних умовах сьогодення студентська молодь потребує не лише педагогічної підтримки, але і психологічної. Повномасштабна війна в Україні, що розпочалася 24 лютого 2022 року, суттєво вплинула на всі сфери життя, включаючи освіту. Зміна звичного укладу життя, постійний стрес, невизначеність щодо майбутнього негативно впливають на мотивацію учіння студентської молоді у ЗВО. В умовах стресу через війну організм кожного виснажується, зазнає втрату сил і бажання до навчання та, як наслідок, отримує апатію.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що в умовах війни ЗВО України були переведені на дистанційну форму навчання, у зв'язку з чим рівень мотивації учіння студентської молоді помітно знизився. Вивчення особливостей мотивації учіння студентів в умовах війни є актуальним завданням, адже від цього залежить не лише успішність їхнього навчання, а й їхнє психологічне благополуччя та майбутнє.

Об'єкт дослідження. Мотивація учіння особистості.

Предмет дослідження. Психологічні чинники мотивації учіння студентської молоді в умовах війни.

Мета дослідження. Теоретично проаналізувати та емпірично дослідити чинники та особливості мотивації учіння студентської молоді в умовах війни.

Завдання дослідження:

1. Провести теоретичний аналіз феномену «мотивація» особистості у сучасній психології.
2. Визначити психологічні особливості осіб юнацького віку.

3. Емпірично дослідити особливості мотивації учіння студентської молоді в умовах війни.

4. Розробити рекомендації щодо підвищення мотивації учіння студентів в умовах війни.

Методологічною основою нашого дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних вчених: Андросович К. А., Березяк К. М., Білецька Т.В., Васильєва О. А., Квятковська А. О., Ковальова О. В., Купчишина В.Ч., Накорчевська О. П, Прокоф'єва О. О. та ін. У цих роботах описано мотивацію студентів, психологічні особливості студентів під час воєнного стану.

Методи дослідження:

- Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури;
- Анкетування;
- Тестування;
- Метод експертних оцінок.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані для розробки програм та методик підвищення мотивації учіння студентської молоді в умовах війни, а також для надання психолого-педагогічної допомоги студентам.

Структура роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, висновку, списку використаних джерел (39 найменувань), 4 таблиць, 4 рисунків та 4 додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДИ В УМОВАХ ВІЙНИ

1.1 Теоретичний аналіз феномену «мотивація» особистості у сучасній психології

Мотивація – це сила, що підштовхує людину до дії, включаючи фізіологічні та психологічні аспекти. Цей динамічний процес визначає поведінку особи, керуючи її організованістю, активністю та стійкістю. Мотивація є системою різних стимулів, що визначають конкретні форми діяльності або поведінки людини з метою задоволення власних потреб. Це комплексний феномен, який охоплює мотиви, інтереси, потреби, прагнення, установки, переконання, ситуаційні фактори, силу волі та самооцінку. Питання розвитку мотивації вивчалось протягом ХХ століття, оскільки це важливий аспект розуміння людської поведінки [38].

Термін "мотивація" має багатозначну історію досліджень, і вчені розглядають його з різних поглядів. Два основні підходи до вивчення мотивації та мотивів особистості можна виділити. Перший підхід фокусується на зв'язку мотиву та мотивації, тобто на чітких диспозиціях особистості, які виступають регуляторами нашої поведінки у різних життєвих ситуаціях. Другий підхід акцентує на ситуативних інваріантах, які визначають способи поведінки людини.

Кожен вчений має свій власний підхід до розуміння мотивації та мотивів, і їх існує безліч. Описаний нами напрямок аналізу можна розглядати як евристичний та дихотомічний, оскільки він включає в себе унікальний розподіл між мотивацією та мотивами [36].

В. Вундт був одним з перших психологів, що досліджував концепції мотивації та мотивів на початку розвитку психологічної науки. Він дійшов висновку, що частина вольового акту складається з почуттів та уявлень,

оскільки уявлення виступають як спонукальні чинники до діяльності, а почуття є рушійною силою.

Термін "мотив" визначає спонукання людини до активності, пов'язане з намаганням задовольнити свої потреби. Із усвідомленням та переживанням потреб виникають спонукання до дії, завдяки яким ці потреби задовольняються. Мотиви формуються сукупністю зовнішніх та внутрішніх умов, які служать стимулом для активності особистості та визначають її спрямованість. Вибір напрямку діяльності визначається об'єктом або предметом, який стає спонукальним чинником [35].

Трудова поведінка людей диктується різноманітними мотивами, серед яких деякі відіграють ключову роль, тоді як інші можуть бути підпорядкованими чи вторинними. Сукупність цих мотивів утворює складну динамічну систему. Система мотивів, будучи відносно стійкою, може зазнавати змін внаслідок внутрішніх перетворень у структурі особистості та зовнішніх умовах життєдіяльності.

Це означає, що мотиваційна система може реагувати на зміни в особистісному розвитку, нові навички, досвід, а також на зовнішні чинники, такі як зміни в робочому оточенні чи суспільних умовах. Такий динамічний підхід до розуміння мотивації враховує її еволюцію та адаптацію до змін, що відбуваються як всередині особистості, так і навколишньому середовищі [17].

Мотивація визначає особливості поведінки та діяльності особистості, враховуючи внутрішні імпульси та зовнішні цінності. У мотиваційній системі виокремлюються два полюси: внутрішні потреби, які є основою активності, та зовнішні чинники, такі як причини та суб'єктивні переживання, які впливають на вибір та регуляцію діяльності.

Мотивуючі чинники поділяються на три класи відповідно до їх виявлення: потреби, причини та суб'єктивні переживання, які включають емоції та служать формою саморегуляції поведінки та діяльності. Емоції важливі для оцінки сенсу та результату діяльності. Якщо результат не відповідає меті, емоції

можуть змінювати спрямованість діяльності та включати допоміжні спонукання для досягнення початкової мети.

Мотивація, базована на цих факторах, забезпечує спрямованість та саморегуляцію людини в її діяльності. Усі мотиви діяльності є результатом відображення особистістю умов свого існування [18].

Процес формування мотивів можна розглядати як послідовність етапів:

1. Усвідомлення спонукань: Цей етап характеризується усвідомленням спонукань, що включає усвідомлення предметного змісту, способу дій та результатів. Усвідомлення спонукань може бути пов'язане з потребами, схильностями, бажаннями.

2. Прийняття мотиву: На цьому етапі особа приймає мотив, щоб усвідомлені спонукання перетворилися на особистісний мотив. Це прийняття пов'язане із ієрархією особистісних цінностей та визначає, як важливим є дане спонукання для особистості.

3. Реалізація мотиву: На цьому етапі мотив реалізується, і спонукальна функція поєднується з функцією задоволення потреб. Особа діє відповідно до свого мотиву, виконуючи дії, спрямовані на задоволення відповідних потреб чи цілей.

4. Закріплення в характері: На цьому етапі мотив закріплюється в характері особистості і стає властивістю її. Він стає потенційним спонуканням для подальших дій та виборів.

5. Актуалізація потенційних спонукань: Кінцевим етапом є актуалізація потенційних спонукань, тобто вияв їх як рис особистості в умовах внутрішньої або зовнішньої необхідності. Це означає, що мотиви стають вираженими через поведінку та вчинки особистості, відображаючи її внутрішні стимули та цінності [12].

Ієрархія мотивів визначається від загальних, які формують спрямованість діяльності та концепцію життя, до ситуативних, що пов'язані з конкретними потребами в конкретних обставинах. У цій ієрархії деякі мотиви

виявляються більш суттєвими та переважаючими, тоді як інші можуть залишатися менш вираженими або не належними.

Зіткнення різних мотивів може виникнути в ситуаціях, коли існуючі мотиваційні чинники конфліктують між собою. Це може вимагати від особистості вольового рішення в досягненні мети. В таких ситуаціях важливо здійснювати виважені вибори та використовувати вольові ресурси для вирішення конфлікту між різними мотиваційними потребами та цілями. Це може включати у себе прийняття рішень, що враховують значення різних мотивів та здійснення компромісів в діяльності та поведінці.

Мотиваційна сфера особистості включає систему мотивів, які виконують функції спонукання, спрямування та саморегуляції діяльності. Ця сфера розділяється на актуальні та потенційні мотиви, які спонукають до дій та сформовані, але не виявляються в діяльності, відповідно.

Характер мотиваційної сфери є динамічним, оскільки мотивація може посилюватися або послаблюватися з часом. Ієрархія та стійкість мотивів також можуть змінюватися в залежності від життєвих обставин та внутрішніх змін в особистості.

У мотиваційній сфері виділяють три зони мотивації:

1. Центральна зона: В цій зоні незадоволені потреби, виступаючи як високозначущі мотиви, зумовлюють активну та напружену діяльність особистості. Ця зона визначає ключові аспекти її мотивації та напрямки дій.

2. Зона мотивації: В цій зоні враховуються потреби, які постійно та легко задовольняються, але їх значущість часто може бути недооціненою. Втрата цих потреб може виявити високу особистісну цілісність.

3. Зона, в якій важко задовольнити потреби: Ця зона включає потреби, для задоволення яких не завжди є можливість, і які не завжди можуть викликати адекватну діяльність. Вона визначає ті аспекти мотивації, які можуть бути менш доступними або складнішими для реалізації [11]. Мотив досягнень, за термінами американських психологів Д. Аткинсона і Д. Макклеланда, розглядається у двох аспектах: мотивація успіху та мотивація уникнення невдач.

Мотивація успіху передбачає позитивну орієнтацію, де діяльність людини спрямована на досягнення конструктивних та позитивних результатів. У свою чергу, мотивація уникнення невдач є негативною, оскільки основна увага зосереджена на уникненні поразок та розмірковуванні про те, як запобігти невдачам.

Мотивація досягнень ґрунтується на емоційних переживаннях, пов'язаних із соціальним визнанням успіхів, що досягаються особистістю. Визначена Х. Хекгаузенем як "прагнення розвивати свої здібності та утримувати їх на вищому рівні", або за словами Г. Мюрера, це "стійка особистісна риса". Тобто, мотив досягнень визначається як постійне прагнення розвивати свої таланти та здібності на найвищому рівні [32].

Ранні визначення мотивації були сфокусовані на концепції інстинктів. У період від кінця XIX століття до початку XX століття психологи вважали, що люди в основному програмуються на певну поведінку відповідно до вроджених ознак, якими вони керуються. Наприклад, З. Фрейд вважав, що найсильнішими детермінантами індивідуальної поведінки є ті, які людина не усвідомлює.

За словами Стерса, Портера і Біглі в їхній роботі "Мотивація та лідерство на роботі", на початку XX століття дослідники почали розглядати інші можливі пояснення відмінностей в індивідуальній мотивації. Деякі дослідження фокусувались на внутрішніх потягах як можливому поясненні мотивованої поведінки, інші вивчали вплив навчання та те, як індивіди базують свою поточну поведінку на наслідках минулої поведінки. Крім того, дослідники досліджували вплив когнітивних процесів, таких як переконання, які визначають відношення особистості до майбутніх подій.

З часом ці основні теоретичні напрями дослідження мотивації вилилися в дві основні школи: теорії змісту мотивації, які розглядають самі мотиви, і теорії процесу мотивації, які зосереджуються на тому, як сам процес мотивації відбувається [31].

Теорії мотивації, що базуються на потребах, зосереджуються на внутрішніх факторах індивіда, які стимулюють його поведінку. Вони

розглядають мотивацію як результат внутрішніх потягів, які примушують особу діяти або рухатися задля задоволення власних потреб.

Ці теорії взагалі базуються на раніших концепціях мотивації, які вивчали шляхи дії до їх передбачуваного коріння у внутрішніх потягах. Однією з ключових ідей є те, що індивід рухається в напрямку задоволення своїх потреб, і ці потреби визначають його мотивацію.

Вони часто враховують ієрархічну структуру потреб, де більш основні або фізіологічні потреби, такі як їжа та безпека, мають більший пріоритет перед вищими потребами, такими як соціальна приналежність чи самовдосконалення. Такі теорії вказують на те, що мотивація виникає з внутрішніх потреб і прагнень особистості.

Сучасне розуміння мотивації можна прослідкувати до робіт американського психолога Вільяма Джеймса, який використовував термін "інстинкт" для пояснення вродженої автоматичної поведінки, спрямованої на конкретні цілі. Джеймс вважав, що люди народжуються з набором інстинктів, які сприяють їх виживанню та розмноженню, і що ці інстинкти визначають більшість людської поведінки [10].

Австрійському психологу Зигмунду Фрейду приписують розробку першої комплексної теорії мотивації, незважаючи на те, що американський психолог Вільям Джеймс також вніс важливий вклад в цю область. У своїй психоаналітичній теорії Фрейд висловив припущення, що несвідомі бажання та конфлікти визначають людську поведінку, і що для їх вирішення вони повинні бути доведені до свідомого усвідомлення.

Абрахам Маслоу, американський психолог, подальше розвинення внісши ідею "ієрархії потреб". Він вважав, що мотивація людини обумовлена вродженими потребами, які повинні бути задоволені в певному порядку, починаючи з фізіологічних потреб і просування до потреб вищого рівня, таких як самоактуалізація.

Б. Ф. Скіннер, американський психолог, розробив концепцію оперантного обумовлення. Він вважав, що поведінка формується через

наслідки, які слідує за нею, і що позитивне підкріплення може збільшити ймовірність повторення поведінки. Таким чином, різні психологи внесли свій вклад у розвиток теорій мотивації, що формували сучасне розуміння цього поняття [9].

В останні роки мотивація широко вивчалася в галузі організаційної поведінки. Дослідники спрямовують зусилля на вивчення факторів, які спонукають людей до успішної роботи на робочому місці. В цьому контексті важливо розуміти, які мотиваційні чинники впливають на продуктивність, задоволеність роботою та загальну ефективність працівників у різних організаційних умовах. Це дослідження може включати в себе аналіз корпоративної культури, системи винагород та визнання, а також особисті аспекти, такі як особисті цілі та індивідуальні потреби. Все це спрямоване на розуміння та покращення мотивації працівників для досягнення оптимальних результатів у сучасних організаційних умовах.

Таблиця 1.1

Основні теорії мотивації в психологічній науці

Теорія	Походження	Застосування
Ієрархія потреб Маслоу	Абрахамом Маслоу в 1940-50-х роках розроблена теорія ієрархії потреб вказує на те, що у людей існує ієрархічна структура потреб, починаючи від основних фізіологічних потреб і закінчуючи потребою у самоактуалізації.	Застосовується в корпоративному середовищі для аналізу мотивації працівників, у сфері маркетингу для вивчення потреб клієнтів та в освіті для розуміння мотивації студентів.
Двофакторна теорія Герцберга	Розроблена у 1950-х роках Фредеріком Герцбергом, теорія передбачає наявність двох наборів факторів, які впливають на мотивацію:	Застосовується в корпоративному середовищі для створення робочих місць та задоволення працівників, а також у сфері управління

	гігієнічні фактори (які можуть викликати демотивацію, якщо їх не вистачає) та мотиватори (які можуть стимулювати мотивацію при їхній наявності).	персоналом для розробки ефективних систем винагород.
Теорія очікування	Розроблена у 1960-х роках Віктором Врумом, теорія стверджує, що мотивація людини для виконання завдань залежить від її очікувань від результату та цінності, яку вона приділяє цьому результату.	Використовується в корпоративному середовищі для створення планів заохочення на основі результативності, а також у сфері освіти для підвищення мотивації студентів.
Теорія самовизначення	Розроблено Едвардом Деці та Річардом Райаном у 1970-80-х роках, теорія передбачає, що люди відчують мотивацію до зростання та досягнення особистої самореалізації, коли їхні потреби в компетентності, автономії та зв'язку задовольняються.	Використовується в освіті для спонукання внутрішньої мотивації, у бізнесі для привертання працівників, а також в психології для мотивації пацієнтів.
Теорія цілепокладання	Розроблено Едвіном Локком у 1960-х роках, теорія стверджує, що визначені та складні цілі сприяють підвищенню рівня мотивації і результативності.	Використовується в бізнесі для формулювання цілей ефективності, в освіті для встановлення навчальних цілей, а також в особистісному розвитку для постановки та досягнення особистих цілей.

Теорія власного капіталу	Розроблено Джоном Стейсі Адамсом у 1960-х роках. Згідно з теорією, людей мотивує справедливість, і вони вважають ситуацію справедливою, коли сприймають, що відношення їхніх внесків і результатів аналогічне до інших.	Розроблено Джоном Стейсі Адамсом у 1960-х роках. Теорія використовується в сфері бізнесу для створення справедливих систем винагород, у кадрах для управління відносинами між працівниками та в соціології для розуміння соціальних взаємодій.
Теорія самоефективності	Розроблено Альбертом Бандурою наприкінці 1970-х років. Зазначена теорія вбачає, що віра особи в її здатність досягти успіху в конкретних ситуаціях або виконати завдання може впливати на її мотивацію та поведінку.	Використовується в психології для розвитку терапевтичних методів, в освіті для підвищення впевненості студентів і в бізнесі для навчання та розвитку співробітників.

Запропоновані види мотивів, що визначаються своєю стійкістю та нестійкістю, за класифікацією Х. Хекхаузена, можна перефразувати наступним чином:

1) Формульовані загальні мотиви, які виражають абстрактні цілі і виявляються в індивідуальних особливостях, не залежно від конкретної ситуації чи виду діяльності.

2) Конкретні стійкі мотиви, що виявляються у систематичній активності та можуть бути реалізовані у різних конкретних видах діяльності, таких як наукова, викладацька, інструментальна і інші.

3) Загальні нестійкі мотиви, які мають узагальнений предметний зміст і відсутність ієрархії.

4) Конкретні нестійкі мотиви, пов'язані з конкретною метою та характеризуються вузькою часовою перспективою [7].

У сучасній психології, мотивація розглядається як сильний імпульс або стимул, який тісно пов'язаний з бажанням та взаємодіє з іншими аспектами активності особистості. Особистісна мотивація виходить за рамки простого бажання і охоплює комплекс символів, що мобілізують активність особистості та свідчать про процес формування мотивації. Отже, мотиви визначають напрямок та інтенсивність активності особистості, впливаючи на її поведінку.

Загалом, мотиви виступають рушійною силою у всіх сферах людської діяльності. Спрямованість мотивації є одним із ключових факторів успішного навчання та володіння професійною діяльністю [6].

У роботі Ю. Вінтюка визначено, що мотиви особистості можна систематизувати за десятьма характеристиками:

- 1) Походження чинників: внутрішня або зовнішня мотивація.
- 2) Характер мотивації: біологічний або соціальний.
- 3) Вид проявів активності: мотивація дії та мотивація діяльності.
- 4) Етичність мотивів: моральні або аморальні.
- 5) Роль в ієрархії мотивів: домінантні (актуальні) та недомінантні (потенційні).
- 6) Співпадіння з актуальною ситуацією: адекватні чи неадекватні.
- 7) Соціальне значення мотивів: добродесні чи злочинні.
- 8) Корисність або некорисливість: егоїстичні чи марні.
- 9) Співвідношення з нормами психічного здоров'я: нормальні чи хворобливі.
- 10) Відповідність вимогам здоров'я людини.

Дослідження мотивації та спонукання в структурі особистості та діяльності людини можна узагальнити наступним чином:

1. У сучасній психології мотивація розглядається як ключовий стимул, що взаємодіє з іншими аспектами активності особистості, переважно з урахуванням потреби. Особистісні мотиви набувають великого значення і формуються через сукупність символів, які активізують діяльність особистості та вказують на процес формування мотивації. Отже, мотиви пояснюють

поведінку, напрямок і активність особистості. Загалом, мотивація є визначальною силою в людській діяльності. Важливим фактором для успішного навчання та володіння професійною діяльністю є мотиваційна настановленість.

2. Мотивація особистості формується за впливу різноманітних факторів, включаючи внутрішні чи зовнішні впливи, біологічні чи соціальні аспекти, активність особистості (мотивація до дії чи поведінки), характер поведінки чи діяльності (моральна чи аморальна), ієрархія мотивації (поточна чи потенційна), відповідність умовам діяльності (достатня чи недостатня), суспільна значущість (еґоїстична чи безкорислива), рівень психічного здоров'я (нормальний чи патологічний) [5].

Отже, можна систематично впливати на мотиви, які спонукають людину до активності, щоб цілеспрямовано формувати та організувати її діяльність та поведінку. Мотивація є багатогранним феноменом, що визначається різноманітними впливами на особистість.

1.2 Психологічні особливості осіб юнацького віку

Перфекціонізм є явищем, що виявляється в стремлінні до досягнення абсолютної ідеальності у всіх сферах життя та діяльності. У контексті юнацького віку, коли відбувається активне формування особистості, перфекціонізм може мати як позитивні, так і негативні аспекти.

Позитивні аспекти перфекціонізму включають:

1. Самомотивація: Перфекціоністи зазвичай високо мотивовані досягти визначених цілей і витрачають багато зусиль на самовдосконалення.

2. Допитливість: Такі особистості можуть бути дуже уважними до деталей і шукають найкращі шляхи до досягнення мети.

Однак перфекціонізм може також мати негативні наслідки:

1. Стрес та тривога: Прагнення до ідеальності може викликати стрес і тривогу в зв'язку з неспроможністю досягти високого стандарту.

2. Страх провалу: Перфекціоністи можуть боятися зробити помилку або не відповісти високим очікуванням, що призводить до страху провалу.

3. Самокритика: Тенденція до самокритики може призвести до низької самооцінки та невпевненості в собі.

У юнацькому віці, коли особистість формується, важливо забезпечити баланс між самовдосконаленням і прийняттям себе таким, як вона є. Педагоги, батьки та інші важливі впливові фактори повинні підтримувати здоровий підхід до досягнень та допомагати молоді розвивати гнучкість у відношенні до власних вимог.

Цитований уривок вказує на деякі характеристики у світогляді та очікуваннях молоді в юнацькому віці:

1. Реалістичність у сфері професії та сім'ї: Згідно з Роровуш (2014a; 2014b), юнаки виявляють реалістичні очікування щодо майбутньої професії та сімейного життя. Це може вказувати на обізнаність юнаків із сучасними реаліями та їхню готовність адаптуватися до життя в суспільстві.

2. Завищені очікування у сфері освіти, соціального просування і матеріального благополуччя: Водночас, у сферах освіти, соціального просування і матеріального благополуччя можна виявити завищені домагання. Це може бути пов'язано зі сильним бажанням досягти високого статусу або матеріального успіху, але ці очікування можуть бути не завжди реалістичними або відповідати актуальним умовам.

3. Існує розрив між бажанням володіти і отримувати, оскільки це не завжди відповідає психологічній готовності до інтенсивної та кваліфікованої праці. Це може вказувати на те, що хоча юнаки можуть мати амбіції щодо сімейного життя, вони можуть стикатися із викликами забезпечення стабільної кар'єри та матеріального благополуччя.

4. Ситуація "певного проміжного стану та статусу у суспільстві" може вказувати на те, що молода людина перебуває на етапі переходу, коли її особистість ще не повністю сформована у суспільній ієрархії або статусі, і може піддаватися впливам різноманітних факторів, які визначають її положення.

Всі ці аспекти вказують на те, що процес формування особистості в юнацькому віці є складним і пов'язаним із рядом викликів та очікувань у різних сферах життя. Цитований уривок вказує на деякі характеристики у світогляді та очікуваннях молоді в юнацькому віці:

1. Реалістичність у сфері професії та сім'ї: Згідно з Роровуш (2014a; 2014b), юнаки виявляють реалістичні очікування щодо майбутньої професії та сімейного життя. Це може вказувати на обізнаність юнаків із сучасними реаліями та їхню готовність адаптуватися до життя в суспільстві.

2. Завищені очікування у сфері освіти, соціального просування і матеріального благополуччя: Водночас, у сферах освіти, соціального просування і матеріального благополуччя можна виявити завищені домагання. Це може бути пов'язано зі сильним бажанням досягти високого статусу або матеріального успіху, але ці очікування можуть бути не завжди реалістичними або відповідати актуальним умовам.

3. Іноді існує відмінність між прагненням до володіння чимось і отриманням цього, оскільки це може не завжди відповідати психологічній готовності до високої та кваліфікованої праці. Це може вказувати на те, що хоча юнаки можуть мати амбіції щодо сімейного життя, вони можуть стикатися із викликами забезпечення стабільної кар'єри та матеріального благополуччя.

4. Проміжний стан та статус у суспільстві: Вираз "певний проміжний стан та статус у суспільстві" може вказувати на те, що юність перебуває в перехідному етапі, коли особистість ще не визначилася повністю у суспільній ієрархії або статусі, і можливо, зазнає впливів різних чинників, що визначають її стан [23].

Всі ці аспекти вказують на те, що процес формування особистості в юнацькому віці є складним і пов'язаним із рядом викликів та очікувань у різних сферах життя.

У даному висловлюванні розглядаються деякі характеристики проміжного стану та статусу юності у суспільстві:

Автономія від дорослих: Юнаки та дівчата в цьому віці намагаються здобути більше автономії, щоб самостійно приймати рішення та визначати свій власний шлях у житті.

Пошук свого місця у дорослому світі: Молодь активно займається процесом визначення свого місця в суспільстві, участь у різних соціальних групах та формування власного соціального статусу.

Набуття власної ідентичності: Юність характеризується пошуком власної ідентичності, тобто формуванням унікальної самосвідомості та усвідомленням власних цінностей та переконань.

Потреба в уособленні та рефлексія: Молодь відчуває потребу в уособленні, рефлексії та самовираженні, визначаючи власний світогляд та ставлення до навколишнього середовища.

Причини самотності: Серед можливих причин самотності вказують на конфліктні відносини з оточуючими, сильні емоційні переживання, обмежені соціальні контакти та нестачу соціальних навичок. Також, виділяється перевага індивідуалізації, що може призводити до відчуття відокремлення від інших.

У цьому контексті, юнацький вік розглядається як період інтенсивної особистісної та соціальної трансформації, де молодь намагається знайти своє місце в суспільстві та визначити себе як індивіда.

У вказаному висловлюванні вказується на актуальність вивчення взаємозв'язку між прагненням до досконалості та почуттям самотності серед осіб юнацького віку, зокрема в контексті їхнього переходу до самостійного життя та становлення як суб'єкта власного розвитку. Висловлюється необхідність розкриття психологічних закономірностей цих явищ. Це може бути дуже важливо для розуміння та підтримки молоді в цьому важливому періоді їхнього життя.

В цьому висловлюванні відзначається, що термін "перфекціонізм" використовується для опису прагнення людини до досконалості, і перфекціоністами вважають тих, хто ставить надто високі вимоги до себе та своєї діяльності. Вказується на те, що з часом все більше людей стикається з

проблемами, пов'язаними із перфекціонізмом, оскільки вони переконані, що ідеал є досяжним, і недосконалий результат не має права на існування.[20]

Також у висловлюванні згадуються теоретичні та емпіричні дослідження перфекціонізму, які свідчать про інтерес до цього явища. Цей інтерес виявляється у різних поглядах дослідників на перфекціонізм, описуючи як його позитивні, так і негативні наслідки.

Початкові описи перфекціонізму відображали тенденцію особистості встановлювати надто високі стандарти і внаслідок цього відчувати незадоволення результатами. У 1990-ті роки концепція внутрішньої структури перфекціонізму значно розширилася завдяки дослідженням британських та канадських вчених, що окреслювали різні аспекти цього явища.

У сучасному стані досліджень перфекціонізму важливою особливістю є наявність різних моделей цього явища. Зазначається, що попри велику кількість розроблених моделей, залишається ще багато питань, пов'язаних із осмисленням перфекціонізму.

Особливий акцент в сучасних дослідженнях перфекціонізму отримують праці таких вчених, як Н. Гаранян, О. Кононенко та А. Холмогорова. Вони виділяють два основних типи перфекціонізму – здоровий та патологічний.

1. Здоровий перфекціонізм: Характеризується адекватним прагненням до високих стандартів. Основна увага при цьому зосереджена на самому процесі виконання діяльності, а не тільки на кінцевому результаті. Цей тип перфекціонізму вважається більш позитивним і здоровим, оскільки він сприяє особистісному розвитку та досягненню високих стандартів, не супроводжуючись негативним емоційним навантаженням у разі невдач.

2. Нездоровий перфекціонізм: При цьому типі перфекціонізму основна увага акцентується на результаті. Перфекціоніст постійно думає про ідеальний результат, який, проте, завжди залишається недосяжним. Це може викликати стрес, роздратування та смуток через чужі або власні помилки і недоліки в роботі.

Ці визначені типи перфекціонізму вказують на важливі аспекти розуміння цього явища, а також можливі різні наслідки для психічного благополуччя та функціонування особистості.

Українська дослідниця Л. Данилевич та дослідниця О. Лоза внесли важливий внесок у розуміння перфекціонізму, розмежовуючи різні аспекти цього явища:

1. Функціональний та дисфункціональний перфекціонізм (Л. Данилевич):

- Функціональний перфекціонізм: Визначається як гармонійний симбіоз урахування власних можливостей та прагнення до високих особистих стандартів. У цьому випадку, особисті стандарти ставляться досяжними, і прагнення до досконалості супроводжується позитивним емоційним відгуком.

- Дисфункціональний перфекціонізм: Характеризується ідеалізацією себе та відсутністю прийняття можливості недосконалості. У цьому випадку, перфекціоніст ідеалізує свої можливості, і будь-які невдачі або недоліки сприймаються надзвичайно негативно та неприйнятно.

2. Ключові складові перфекціонізму за моделлю О. Лози:

- Високі особистісні стандарти: Вказують на прагнення бути досконалим і встановлення високих вимог до себе.

- Поляризація мислення: Відображає жорстке ставлення до помилок, де вони сприймаються як надзвичайно негативні та неприпустимі.

Ці розрізнення дозволяють краще розуміти різні аспекти перфекціонізму та його можливі впливи на психологічне становище та функціонування особистості.

Проблема самотності була об'єктом дослідження вчених різних напрямків, але почуття самотності, як соціально-психологічний феномен, залишається маловивченим. Основна частина праць, присвячених самотності, була написана в галузі філософії.

Щодо вчених-психологів, представники психоаналітичного підходу вивчали самотність, розглядаючи її як суто негативне явище, що виникає

внаслідок дитячих переживань. Психоаналітики, такі як Зигмунд Фройд, вважали, що ранні дитячі досвіди можуть впливати на створення емоційних паттернів і відчуттів самотності у подальшому житті.

Сучасні дослідження в галузі психології все більше наголошують на складності та різноманітності самотності, розглядаючи її не тільки як негативний аспект, але і як складну соціальну та емоційну реальність. Психологія стала вивчати не лише причини та наслідки самотності, але й шляхи подолання та підтримки осіб, які відчувають це почуття.

Погляди на самотність еволюціонували, розглядаючи її як результат впливу суспільства. Р. Вейс висловив цікаву точку зору, розрізняючи емоційну та соціальну самотність. Емоційна самотність виникає через відсутність близьких, інтимних зв'язків, таких як кохання чи дружба, і може призвести до відчуття стурбованості, що схоже на емоції, які виникають у залишеного або покинутого дитини. Соціальна самотність виникає внаслідок відсутності значущих дружбених зв'язків або відчуття спільності, що може виражатися в переживанні туги.

Аналогічно до досліджень перфекціонізму, вчені в галузі психології розглядають самотність як багатогранний явище, вивчаючи його не лише як негативний аспект, але і як складну соціальну та емоційну реальність. Також, подібно до перфекціонізму, самотність розглядається як явище з двома сторонами: позитивною та негативною.

1. Позитивна самотність (самотність як ресурс): Вважається невід'ємною частиною становлення людини, її розвитку та процесу соціалізації.

2. Негативна самотність (самотність як проблема): Виражається в порушенні внутрішньої цілісності особистості та підпорядкуванні себе іншим хімічним процесам та станам.

Ці різні підходи вказують на складність явища самотності та її різні вияви в житті людини.

Аналізуючи дослідження корифеїв в галузі самотності, С. Корчагіна визначає важливі різниці між поняттями "почуття самотності", "усамітнення" та

"ізоляція". Вона наголошує на тому, що почуття самотності має внутрішній, особистісний підтекст, в той час як "ізоляція" більше пов'язана з фізичними та просторовими аспектами.

Н. Гусейнова додає, що почуття самотності є складним і суперечливим явищем. Це переживання може бути пов'язане з деформацією різних відносин особистості та відчуттям неможливості стабільно вибудувати своє становище в світі. Самотність може заважати успішному входженню особистості в соціальні відносини, тоді як недостатність відчуття самотності може призвести до недорозвинення конструктивних відносин зі світом.

Г. Салліван, вважаючи корифеєм у вивченні самотності, вбачав це явище як природне переживання під час юності, пов'язане з початком самостійного життя та виходом у доросле середовище.

Узагальнюючи відчуття самотності, його описують як відчуття відокремленості від навколишнього світу, важкого переживання, пов'язаного з втратою цінностей життя, ресурсів і втратою впевненості у власній потребності та існуванні.

Отже, можна зробити висновок, що психологічні особливості осіб юнацького віку полягають у пошуках самоідентифікації, соціальних контактах, відчуття стресу, самостійності, активності, інтелектуальному розвитку та прагненні до самовизначення. Навчання для молоді є головним видом діяльності. І від того, як проходить освітній процес, багато в чому залежить психічний розвиток студентів, становлення їх як громадян. Сучасні особи юнацького віку повинні вміти швидко адаптуватися до нових умов, протидіяти стресовим чинникам, успішно долати життєві негаразди, брати на себе відповідальність, відстоювати власні інтереси та погляди, зберігаючи при цьому психологічне здоров'я.

1.3 Особливості мотивації учіння студентської молоді в умовах війни

На сьогоднішній день, в освітньому процесі, особливо важливим стає мотиваційний аспект. Тетяна Білецька та Вікторія Купчишина, при аналізі підходів в українській психології, вказують, що питання про мотивацію широко освітлене в теоріях видатних вчених, таких як Лев Божович, Олексій Леонт'єв, Борис Ломов, Сергій Рубінштейн та інші. Узагальнюючи дослідження С. Занюка, Н. Іванової, Є. Ілліна, В. Климчука, М. Подшивайлова [21; 25; 26; 29; 40], ми можемо визначити мотив як внутрішній стан особистості, який спонукає бажання виконати дії для задоволення власних потреб. Це активне та цілеспрямоване бажання досягти поставлених цілей і отримати конкретні результати. Мотиви впливають на вибір конкретних дій у різних життєвих ситуаціях. Діяльність людини завжди є полімотивованою, тобто мотивованою групою різних мотивів, інколи різноспрямованих, які ієрархізуються відповідно до їх важливості в конкретній ситуації або для всього процесу діяльності. Цю ієрархію мотивів може змінювати вплив факторів внутрішнього і зовнішнього характеру, актуалізуючи наявні та формуючи нові мотиви. Сукупність дієвих мотивів визначає мотивацію. У загальному вигляді, мотивація - це ті спонукання, що викликають активність суб'єкта та визначають його спрямованість. Оскільки об'єктом вивчення в даній роботі є концепція учбової мотивації, ми проаналізуємо її порівняно з навчальною мотивацією.

Так, згідно із визначенням Н. Токаревої та А. Шамне, учбова мотивація розглядається як "сукупність зовнішніх та внутрішніх умов, що викликають і зумовлюють прояви учбової активності, такі як потреби, цілі, установки, інтереси і т.д." У такому розумінні, навчальна мотивація вважається системою мотивів діяльності особистості, яка піддається педагогічному управлінню і забезпечує визначення поведінки учнів і їхнього ставлення до вивчення того чи іншого предмета [1].

Хоча ці поняття схожі, вони не є тотожними. Учбова мотивація є більш широким поняттям, ніж навчальна мотивація. Навчальна мотивація, в свою

чергу, є складовою учбової мотивації. Спрямовуючи зусилля на вплив на навчальну мотивацію учнів і студентів, педагог може стимулювати внутрішні зміни у їхніх ставленнях до навчання, визначати значущість навчання та інше. З огляду на те, що ми плануємо розробку програми підвищення мотивації під час воєнного часу, ми будемо більше зосереджуватися на аналізі саме складової навчальної мотивації.

О. Гилюн вказує на те, що проблема навчальної мотивації є ключовою у вищій школі, особливо в контексті оновлення навчальних програм та постановки завдань з формування навичок самостійного набуття знань та розвитку активної життєвої позиції [12]. За словами О. Ільченка, навчальна мотивація є "системою стимулів, які викликають активність студентів і визначають спрямованість та характер їхньої навчальної діяльності" [27, с. 165]. Вчений підкреслює, що навчальна мотивація, як і будь-який вид мотивації, є системною, характеризується спрямованістю, стійкістю та динамічністю.

О. Ільченко визначає навчальну мотивацію за допомогою кількох ключових чинників:

- 1) Особливостями самої навчальної діяльності, її структурою та рівнем зрілості компонентів, таких як навчальна мета, навчальні дії і т.д.
- 2) Сенсом навчання для кожного студента, який визначається ідеалами та ціннісними орієнтаціями.
- 3) Характером мотивів учіння.
- 4) Зрілістю поставлених цілей.
- 5) Особливостями емоцій, що виникають під час освітнього процесу, такими як задоволення чи незадоволення від навчальної діяльності [27].

К. Мацелюх визначає навчальну мотивацію як конкретний вид мотивації, що спрямований на певну діяльність, зокрема на навчання чи освітню діяльність. Мотивація навчальної діяльності дозволяє студентові визначати не лише напрямок навчання, але й вибирати методи реалізації різних аспектів навчальної діяльності, розвивати емоційно-вольову сферу. Вона відрізняється активністю та стійкістю навчальних мотивів. Важливим є виявлення

домінуючого мотиву під час аналізу навчальної мотивації, що включає всі фактори, що визначають прояв навчальної активності, такі як потреби, цілі, установки, інтереси тощо. Л. Прокопенко, посилаючись на Г. Розенфельда, ідентифікує різні мотиви навчання, такі як навчання заради навчання, навчання без особистого інтересу чи вигоди, навчання заради соціальної ідентифікації, навчання задля досягнення успіху, навчання через примус чи під тиском, навчання, що ґрунтується на моральному обов'язку чи загальноприйнятих соціальних нормах, навчання задля досягнення певної мети чи отримання задоволення, і навчання, що ґрунтується на соціальних цілях, вимогах та цінностях [2].

Таким чином, виділено основні навчальні мотиви, які включають фактори задоволеності чи незадоволеності учбовою діяльністю, досягнення успіху в навчанні чи отримання диплому, а також відповідність соціальним нормам та установкам. Сучасні закордонні дослідження навчальної мотивації акцентують увагу на двох основних теоріях: теорії самодетермінації та теорії досягнення цільових орієнтацій. Перша спрямована на вивчення причин, що спонукають до навчальної діяльності, тоді як друга акцентує увагу на цілях, досягнення яких визначають навчальну діяльність. Ці теорії допомагають розробити інструментарій для вимірювання навчальної мотивації та фокусуються на різних аспектах цього концепту, таких як особисті цілі та цільові структури.

В теорії досягнення цільових орієнтацій найбільш популярні дві концепції змінних. Згідно з однією з них, орієнтації студентів поділяються на дві основні цілі: ціль майстерності і результативна ціль. Студенти, які мають ціль майстерності, акцентують увагу на здобутті нових знань та розвитку навичок для особистісного і професійного зростання. Ті, хто має результативну ціль, стежать за демонстрацією своїх вмінь і навичок, а також прагнуть отримати оцінку своїх компетенцій або уникнути негативного оцінювання. У наукових дослідженнях орієнтацію на результат зазвичай пов'язують із "поверхневим" ставленням до навчання. "Ціль майстерності передбачає глибоке

вивчення матеріалу у процесі навчання, тоді як результативна ціль спрямована, перш за все, на відображення власних компетенцій" [26].

Інший метод вимірювання навчальної мотивації, що виходить із концепції самодетермінації, включає поділ на внутрішню та зовнішню мотивацію. Внутрішня навчальна мотивація означає, що студенти мають спрямованість на отримання знань та навичок, тоді як зовнішня мотивація, передусім, пов'язана із складанням іспитів та отриманням конкретної оцінки [25]. Також можна стверджувати, що зовнішня навчальна мотивація розглядає освіту як інструментальний засіб (отримання диплому, а не знань).

Інколи внутрішню мотивацію розуміють як нерозривно пов'язану із бажанням вчитися та отримувати нові знання, в той час як зовнішню пов'язують із такими результатами навчання, які не мають прямого стосунку до освіти як процесу здобуття знань.

Окрім раніше згаданих видів навчальної мотивації, важливим є виділення пізнавальної та соціальної мотивації [27]. А. Маркова пропонує дослідників розділити всі мотиви на дві основні групи:

1. Пізнавальні мотиви:

- Широкі пізнавальні мотиви: спрямовані на отримання нових знань.
- Учбово-пізнавальні мотиви: обумовлені способом набуття знань, такими як цікавість до самостійного здобуття знань, інтерес до можливостей наукового пізнання, уміння самостійно регулювати процес навчання та свідомо організація власної учбової діяльності.
- Мотиви самоосвіти: сприяють самостійному вдосконаленню способів набуття знань учнями.

2. Соціальні мотиви:

- Широкі соціальні мотиви: ґрунтуються на усвідомленні соціальної необхідності навчання, таких як бажання здобувати знання для користі суспільству, виконання свого обов'язку, готовність до майбутньої професійної діяльності.

- Вузькі соціальні мотиви (позиційні): обумовлені прагненням виконати певну рольову позицію, зайняти певне місце у взаємодії з оточенням та самоствердитися, отримати визнання та схвалення.
- Мотиви соціального співробітництва: обумовлені прагненням до усвідомлення важливості співпраці з іншими, де відбувається самовиховання, саморозвиток і самовдосконалення [3].

У рамках такого розподілу мотивів на групи, А. Маркова вказує на те, що для створення учбово-пізнавальних мотивів під час навчальної діяльності ключове значення мають конкретні аспекти організації цієї діяльності. Вчена виділяє наступні категорії мотивів учіння:

- Мотиви, що виникають безпосередньо, обумовлені емоційними реакціями особистості. Також важливим елементом ефективного навчання є його новизна та виразність, а також значущість особистості вчителя. Бажання отримати винагороду та схвалення, страх отримання негативної оцінки та уникнення обговорень у класі є важливими складовими цих мотивів.
- Перспективні мотиви, які ґрунтуються на розумінні важливості конкретного учбового предмету та загальної цінності знань. Ці мотиви включають у себе усвідомлення прикладного характеру знань, розуміння зв'язку між учбовими предметами та майбутньою діяльністю, вираження розвиненого почуття обов'язку та відповідальності, а також очікування винагороди.
- Інтелектуальні мотиви, обумовлені задоволенням від пізнавального процесу. Ці мотиви виявляються через інтерес до знань, допитливість, прагнення підвищити рівень обізнаності та культури, а також задоволення від вирішення навчально-пізнавальних завдань.

Тетяна Федорчук класифікує всі навчальні мотиви у чотири групи: професійні, пізнавальні, соціальної ідентифікації та утилітарні. Прикладами професійних мотивів є прагнення студентів стати висококваліфікованими фахівцями у майбутньому. Пізнавальні мотиви включають бажання отримувати

задоволення від самого процесу навчання. Мотиви соціальної ідентифікації виявляються у прагненні студентів гарно навчатися для отримання соціального визнання оточуючими. Утилітарні мотиви включають бажання матеріальної винагороди та уникнення засудження з боку близьких людей.

Людмила Прокопенко визначає різноманітні мотиви, включаючи соціальні та пізнавальні, а також комунікативні, мотиви соціальної ідентифікації з різними групами (батьками, однокурсниками, педагогами), мотиви особистісного розвитку, такі як професійне самовизначення і матеріальне благополуччя, мотиви успіху, які включають самоствердження та самовираження, а також мотиви уникнення неприємностей.

Анна Телецька та її колеги, зосереджуючись на концепції М. Якобсона, визначають два основних види навчальної мотивації серед студентів: позитивну і негативну. Позитивна мотивація тісно пов'язана з навчальним процесом та майбутньою професією, включаючи пізнавальні та професійні мотиви. Студенти, які демонструють переважання позитивної навчальної мотивації, постійно прагнуть отримувати нові знання, є допитливими і отримують задоволення від учбового процесу та розвитку своїх знань і вмінь.

Негативна мотивація виникає з бажання студента навчатися, викликаного усвідомленням деяких незручностей чи неприємностей, які можуть виникнути, якщо вони відмовляються від отримання вищої освіти. Цей вид навчальної мотивації включає прагматичні мотиви, такі як отримання диплому, але не передбачає інтересу до вивчення матеріалу, зацікавленості у майбутній професії чи бажання відвідувати навчальний заклад.

В сучасному контексті провідні психологи надають особливу увагу позитивній учбовій мотивації, оскільки вона може виступати як компенсуючий фактор у випадках недостатньо високих здібностей до навчання. Зазначено, що високий рівень здібностей не може компенсувати відсутність позитивної мотивації або її слабого вираження, і не гарантує значних успіхів у навчанні.

Наталія Токарева виділяє кілька чинників, які сприяють формуванню позитивної мотивації у студентів:

- Усвідомлення мети навчання.
- Розуміння теоретичної та практичної значущості отриманих у процесі навчання знань.
- Емоційна форма викладання навчального матеріалу.
- Подання "майбутніх напрямків" у розвитку наукових концепцій.
- Професійна орієнтованість навчальної діяльності.
- Вибір завдань, які породжують проблемні ситуації в рамках навчальної діяльності.
- Прояв допитливості та створення позитивного психологічного клімату в навчальній групі [21].

Важливою складовою мотивації учіння студентів є прагнення до успіху, Згідно досліджень Кулеші-Любінець М. та Ляхович Т., у студентів-лідерів ЗВО прагнення до успіху є вищий у порівнянні зі студентками, при чому найчастіше серед мотивів лідерства студенти обирали мотив влади, а студентки ЗВО – мотив афіліації. “Тобто для жінок роль лідера дозволяє розширити коло знайомств з новими людьми та застосовувати співробітництво (орієнтація на когось), а для чоловіків лідерські якості спонукають до використання влади та домінування у різних сферах життя (орієнтація на себе)” [28, с. 67].

Воєнний стан в Україні суттєво впливає на академічну діяльність студентів та призводить до значних змін у їх повсякденному житті та навчальному процесі, може викликати негативні наслідки. Багато сімей були вимушені шукати тимчасовий притулок або змінювати місце проживання, що призводить до невпевненості та нестабільності. Молодь також часто змушена перебувати у притулках під час повітряних тривог. Всі ці чинники обов'язково впливають на психологічний та фізичний стан. У статті від Хайрана Д. Раджаба з Наджранського університету в Саудівській Аравії розглядаються можливості впровадження дистанційного навчання в кризових районах [30]. Дистанційне навчання розглядається як ефективна система освіти, яка забезпечує доступ до навчання для населення, яке має труднощі у користуванні громадським транспортом, логістичні проблеми та для мешканців сільських районів.

Використання електронного навчання дозволяє уникнути щоденних переміщень студентів до навчальних закладів, розташованих у зоні постійної загрози повітряних бомбардувань та ракетних обстрілів.

Віддалене навчання надає студентам можливість отримувати освітні матеріали з безпечного місця притулку у синхронному або асинхронному режимі. Викладачі можуть забезпечувати студентів необхідними ресурсами для навчання як у класному, так і позакласному середовищі за допомогою онлайн-платформ, не піддаючи їхню безпеку ризику. У зв'язку з воєнним станом в Україні, де мільйони людей стали внутрішніми переміщеними особами або емігрантами, освітня криза стала надзвичайно актуальною, а дистанційне навчання, пристосоване до умов війни, стало єдиним способом збереження освітньої галузі.

Введення воєнного стану на всій території України у зв'язку з агресією Росії створило значні труднощі в гуманітарній сфері країни і належить до найважливіших пріоритетів для швидкого та ефективного управління. В освітній галузі нне та змішане навчання стали стандартними на всіх рівнях. У таких умовах необхідні оперативні рішення, які можуть бути швидко адаптовані до змінюючихся обставин, особливо в регіонах, де тривають бойові дії і ситуація змінюється дуже швидко і часто погіршується. Це ставить виклик перед гуманітарною галуззю та вимагає прискореного реагування та інноваційних рішень [33].

Студентська адаптація до навчання в умовах воєнного конфлікту включає ряд психологічних особливостей, таких як складність, етапність, тривалість, індивідуальність та обов'язковість [29]. Умови воєнного конфлікту призводять до додаткових викликів для адаптації, таких як складність використання дистанційних освітніх технологій, зміна співвідношення видів навчальної діяльності, втрата мотивації до навчання, нестача кваліфікованих фахівців у психологічних службах та дискримінація студентів-переселенців.

Умови воєнного конфлікту різко переформатовують плани та пріоритети студентів. Забезпечення безпеки та підтримка армії стають визначальними,

водночас зневіра до навчального процесу та його адаптації виражається. В умовах війни, коли існує постійна загроза фізичних травм через обстріли та ракетні атаки, адаптація до навчання стає важливим викликом. Психологічні труднощі, пов'язані з тривогою та стурбованістю за власне життя та життя близьких, ще більше ускладнюють процес адаптації до навчання.

Теперішні умови війни мають великий вплив на організацію освітнього середовища в Україні, що залежить від рівня безпеки в різних регіонах. Значна частина студентів вимушена вивчати дистанційно, що становить серйозний виклик через постійні зміни в їхньому звичному житті, на які треба швидко реагувати. У зв'язку з цим, психологічна адаптація студентів до нових умов навчання стає особливо важливою, оскільки вона має вплив на їхній подальший особистісний та професійний розвиток [15].

У більшості закладів вищої освіти, за винятком окремих випадків, відсутня централізована система освітніх ресурсів, електронних журналів і т.д. У ситуації воєнного стану така централізована система може стати непрактичною та непотрібним обтяженням [23]. Студентам і викладачам, які знаходяться в евакуації або укритті без доступу до звичних навчальних ресурсів, електронних пристроїв та обмеженого інтернет-зв'язку, потрібна проста та неформалізована система взаємодії, яка надає корисні поради, а не стандартизовані процедури. Викладачі та студенти повинні мати повну технічну і методичну автономію для досягнення головної мети освітнього процесу. Будь-який тиск з боку адміністрації вищого навчального закладу або інших установ на учасників освітнього процесу є неприпустимим. Як видно, викладачі, які раніше самостійно організовували та контролювали свій освітній процес, мають більше можливостей для зв'язку зі своїми студентами, особливо через мобільні пристрої [4, 8].

Для успішного дистанційного навчання важливо мати належну мотивацію студентів, що є ключовим фактором успіху. У цій формі освіти студенти проводять багато часу, самостійно освоюючи навчальний матеріал, і для цього необхідні концентрація, наполегливість та бажання вчитися. Багато

традиційних методів мотивації можуть бути менш ефективними у дистанційному навчанні порівняно з традиційним навчанням за участю викладача [37]. Дистанційне навчання визначається самостійною роботою студентів, що дає їм можливість навчатися у зручний час і місце, подалеку від викладача. Сучасний підхід до дистанційного навчання включає різні форми навчання (очне, вечірне, заочне), об'єднуючи їх із застосуванням новітніх комп'ютерних і телекомунікаційних технологій [22].

Після воєнних подій учні та викладачі навчальних закладів можуть стикатися з проблемою посттравматичного стресового розладу. Це питання є важливим, оскільки зовнішній вигляд особи може бути нормальним, але певні ситуації можуть викликати реакцію, яка нагадує про пережитий стрес. Такі реакції можуть виникати від різких звуків, аналогічних вибуху, повітряних тривог або різкої інтонації у розмові. Довжина часу, протягом якого виникають ці проблеми, може варіюватися від декількох тижнів до декількох років, в залежності від ступеня тяжкості пережитого стресу [19].

Посттравматичний синдром може впливати на різні категорії осіб, включаючи як мирних жителів, так і військовослужбовців, проявляючись через різноманітні психологічні та фізичні симптоми. У студентів, які пережили війну, цей синдром може виявлятися у відчутті дисбалансу, роздратованості, порушеннях сну та інших нервових проблемах [22]. Студенти, які стали свідками смерті близьких або відчули загрозу для свого життя, часто стають замкнутими в собі. Вони втрачають звичайне розуміння та досвід "світу" і не знають, як його відновити. Подібні ефекти можуть спостерігатися і у студентів, які пережили розлучення батьків. Відновлення психологічного стану студента після таких травматичних подій вимагає підтримки спільноти та професіоналів. Таким чином, важливо усвідомлювати ці обставини та вживати заходи щодо подолання наслідків війни вже зараз [14].

На етапі освоєння професії учбова мотивація виступає як важливий ресурс для розвитку майбутнього професіонала. Щоб вступити до вищого навчального закладу, студент повинен вже на етапі вступу мати стійкі

професійні мотиви для навчання та правильне уявлення про свою майбутню професію. За наявності цих двох компонентів учбової мотивації, студенти будуть прагнути до постійного розвитку та креативності, спрямованої на отримання нових знань та формування професійно важливих якостей.

Отже, учбова мотивація є ключовим елементом психічного розвитку особистості, що виникає під час активної навчальної діяльності студентів. Вона взаємодіє з навчальною мотивацією та тісно пов'язана із досягненням успіху у навчанні (отримання оцінок та диплому), бажанням відповідати соціальним нормам, отримати професію та враженням задоволення чи незадоволення від навчального процесу. Важливо враховувати, що кожна спеціальність має свою власну специфіку формування та вияву учбової мотивації, зокрема у студентів-психологів.

Висновки до 1 розділу

Мотивація – це складне та багатогранне явище, яке вивчається психологами протягом багатьох років. Існує безліч теорій мотивації, які пояснюють, що спонукає людей до дії та визначає їх поведінку. Основними теоріями мотивації є: теорія потреб (А. Маслоу) стверджує, що люди мотивовані до дії потребами, які поділяються на кілька рівнів: від базових (фізіологічні потреби) до вищих (потреба в самоактуалізації); теорія очікувань (В. Врум) стверджує, що люди мотивовані до дії, якщо вони очікують, що їхні зусилля призведуть до бажаного результату; теорія справедливості (Дж. С. Адамс) стверджує, що люди мотивовані до дії, якщо вони вважають, що їхні винагороди справедливі порівняно з винагородами інших людей.

Юнацький вік – це період від 14 до 18 років, що характеризується бурхливим розвитком особистості. У цей час відбувається формування самосвідомості, ціннісних орієнтацій, світогляду. Для юнацького віку характерні такі особливості: прагнення до самостійності та незалежності,

потреба у самоствердженні та визнанні з боку однолітків, розвиток емоційно-вольової сфери, формування інтересів та схильностей.

Війна суттєво впливає на всі сфери життя, включаючи освіту. Зміна звичного укладу життя, постійний стрес, невизначеність щодо майбутнього негативно впливають на мотивацію учіння студентів.

Основні чинники, що впливають на мотивацію учіння студентів в умовах війни, є психологічна безпека (студенти не можуть ефективно навчатися, якщо вони відчують себе в небезпеці), емоційний стан (стрес, тривога, депресія негативно впливають на мотивацію до навчання), інформаційне забезпечення (студенти потребують доступу до актуальної інформації про війну та її наслідки), соціальна підтримка (підтримка з боку сім'ї, друзів, викладачів може допомогти студентам зберегти мотивацію до навчання), фінансове забезпечення (війна може призвести до погіршення фінансового становища студентів, що негативно впливає на їхню можливість навчатися).

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ

2.1 Методи емпіричного дослідження

Умови війни різко змінюють контекст навчання для студентської молоді, вимагаючи особливого дослідження їхньої мотивації та стресових реакцій. Емпіричне дослідження на тему мотивації учіння в умовах конфлікту, особливо фокусуючись на мотивації успіху та страху невдачі, має важливе значення для розуміння психологічного стану студентів та їхньої здатності до навчання під час кризових ситуацій.

Методика діагностики навчальної мотивації студентів (Реан, Якупін) [32] (Додаток Б).

Мета даної методики полягає в оцінці ступеня згоди респондентів з відповідями на запитання: "З якою метою я навчаюсь?".

Опис методики: у цій методиці серед мотивів можна виділити комунікативні, професійні, навчально-пізнавальні, широкі соціальні мотиви, а також мотиви творчої самореалізації, уникнення невдачі та престижу.

Ключ методики: оцінити за 5-бальною системою наведені мотиви навчальної діяльності за значимістю для Вас: 1 бал відповідає мінімальній значущості мотиву, 5 балів - максимальної.

Обробка та інтерпретація результатів:

- Шкала 1. Комунікативні мотиви: 7, 10, 14, 32.
- Шкала 2. Мотиви уникнення: 6, 12, 13, 15, 19.
- Шкала 3. Мотиви престижу: 8, 9, 29, 30, 34.
- Шкала 4. Професійні мотиви: 1, 2, 3, 4, 5, 26.
- Шкала 5. Мотиви творчої самореалізації: 27, 28.
- Шкала 6. Навчально-пізнавальні мотиви: 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24.
- Шкала 7. Соціальні мотиви: 11, 16, 25, 31, 33.

Під час обробки результатів тестування необхідно підрахувати середній показник за кожною шкалою опитувальника.

Перш за все, важливо врахувати, що війна створює надзвичайні умови, які впливають на психологічний стан студентів. Мотивація успіху та страх невдачі

можуть бути дуже важливими факторами, що визначають їхню готовність до навчання та досягнень.

Методика дослідження мотивації учіння студентів у військовий період має допомогти зрозуміти, як ці дві протилежні сили впливають на їхню навчальну діяльність.

Тест діагностики мотивації успіху та страху невдачі (А. Реан) [8, с.21]
(Додаток В)

Мета даної методики: дозволяє визначити, яке прагнення переважає в поведінці особистості: бажання досягти успіху чи уникнути невдачі. Перевага одного з цих аспектів в багатьох випадках впливає на наші амбіції – чи ми готові поставити перед собою великі цілі, щоб отримати значний успіх, чи обираємо менш амбітні мети, щоб уникнути розчарувань.

З іншого боку, страх невдачі також може бути суттєвим чинником у визначенні мотивації студентів. Постійна загроза конфлікту та нестабільна ситуація можуть створювати відчуття безпеки, яке може стримувати студентів від активного навчання та досягнень.

Опис методики: Методика складається із 20 запитань, на кожне з яких необхідно дати позитивну або негативну відповідь.

Ключ методики: на наведені нижче запитання необхідно відповісти "так" (+) чи "ні" (-). Відповідати на питання слід достатньо швидко, довго не замислюючись.

Обробка та інтерпретація результатів:

1 бал отримують відповіді «так» на питання 1-3, 6, 8, 10-12, 14, 16, 18-20; відповіді «ні» на питання 4, 5, 7, 9, 13, 15, 17.

Підраховується загальна кількість балів. Якщо досліджуваний набирає від 1 до 7 балів, то діагностується мотивація на невдачу (страх невдачі); 14 до 20 балів – мотивація на успіх (надія на успіх). Якщо кількість набраних балів у межах від 8 до 13, то слід вважати, що мотиваційний полюс не виражений.

При цьому 8 – 9 балів ближче до страху невдачі, а 12 – 13 балів – до мотивації успіху.

Мотивація успіху може бути важливою силою, що підтримує студентів у нелегких часах. Умови війни можуть створювати надзвичайні виклики, але для багатьох студентів це може стати стимулом досягти успіху в освіті як засіб для поліпшення своєї ситуації.

Шкала сприйнятого стресу (PSS) [41] (Додаток Д).

Мета даної методики: є оцінки сприйняття стресу, вона допомагає зрозуміти, як різноманітні життєві ситуації впливають на почуття та сприйняття стресу, а також, наскільки непередбачуваним, неконтрольованим і надмірним сприймається життя респондентом.

Опис методики: методика складається з 10 запитань, на кожне з яких потрібно дати відповідь ніколи, рідко, іноді, часто або дуже часто

Обробка та інтерпретація результатів: сума балів усіх питань шкали PSS дає загальний показник сприйнятого стресу. 0- відповідає найменшому показнику, 4- найбільшому. Результат може варіюватися від 0 до 40.

Рівень сприйнятого стресу (діапазон: 0-40 балів).

від 0 до 13 балів: низький рівень стресу.

від 14 до 26 балів: помірний рівень стресу.

від 27 до 40 балів: сильний рівень сприйнятого стресу.

Разом з методикою діагностики мотивації учіння можуть надати цінну інформацію про психологічний стан студентів та їхню мотивацію під час війни.

Враховуючи ці аспекти, емпіричне дослідження мотивації учіння студентської молоді в умовах війни відкриває нові можливості для розуміння психологічного впливу конфлікту на освітні процеси та допомагає виявити шляхи підтримки студентів у цих складних часах.

Також для дослідження мотивації учіння студентів нами була розроблена **анкета** (Додаток А). Анкета містить прості та зрозумілі запитання, що полегшує її заповнення для учасників дослідження. Питання анкети охоплюють різні аспекти мотивації, такі як стать, вік, відношення до навчання, емоційний стан та майбутні кар'єрні плани, що дозволяє отримати різноманітні дані. Використання однакових питань для всіх учасників дослідження забезпечує

стандартизований підхід до збору даних, що полегшує порівняння результатів та аналіз. Учасники можуть відповідати на запитання анкети анонімно, що дозволяє їм відчувати більшу свободу в висловленні своїх думок та почуттів.

Збір інформації через анкету може бути ефективним і швидким способом отримання великого обсягу даних від багатьох учасників дослідження одночасно. Дані, отримані за допомогою анкети, легко обробляються та аналізуються, що дозволяє дослідникам швидко отримувати результати та висновки.

Отже, використання такої анкети дозволяє здійснити комплексний та систематизований аналіз мотивації учіння студентської молоді в умовах війни, що сприяє отриманню об'єктивної інформації та розробці відповідних стратегій підтримки та розвитку освітнього процесу.

2.2 Аналіз результатів емпіричного дослідження

Вибіркою нашого емпіричного дослідження стали 30 студентів 1-4 курсів спеціальності “Психологія” Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, серед них: 14 (46,7%) – жінок і 16 (53,3%) – чоловіків. Середній вік досліджуваних – 21 рік. Всі респонденти пройшли опитування добровільно.

Початковим етапом обробки даних у дослідженні був аналіз результатів за кожною методикою. Графічне зображення середніх значень (від 0 до 5) мотивації учіння за методикою А. Реана та В. Якуніна представлено на рис. 2.1.

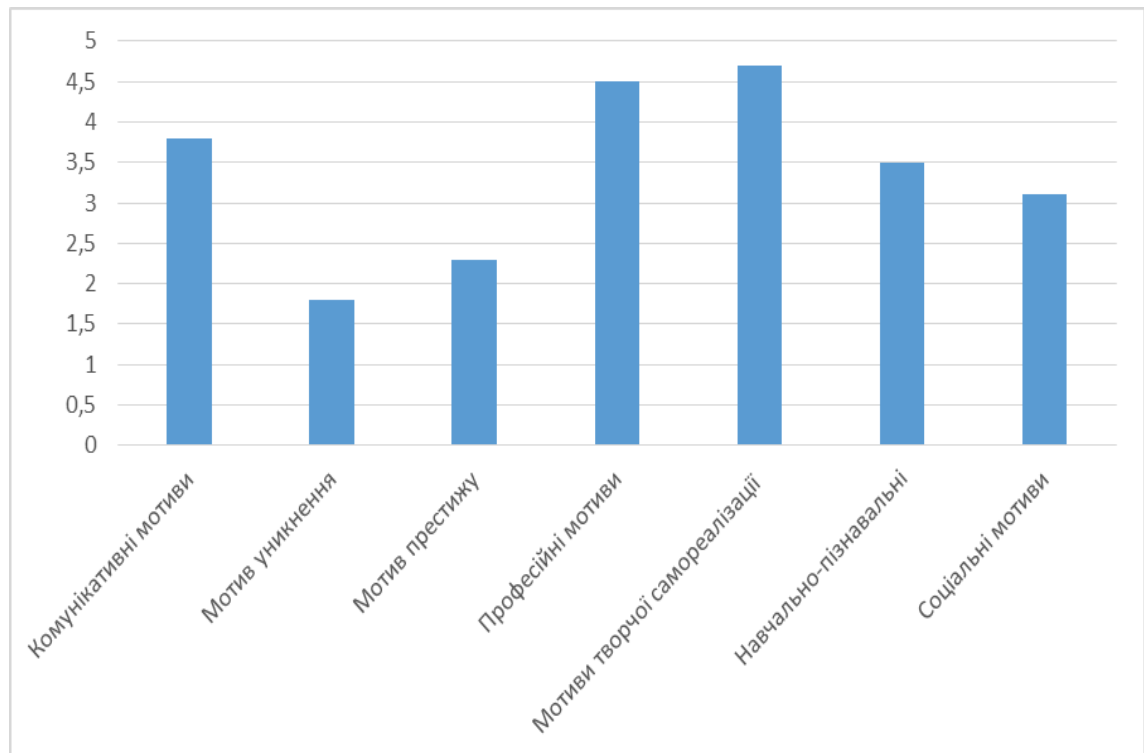

Рис. 2.1 Середні показники мотивації учіння студентів в умовах війни

Аналіз результатів дослідження показав, що у досліджуваних студентів домінує професійна мотивація (4,5), а також мотиви творчої самореалізації (4,3) та комунікативні мотиви (3,8). Мотиви уникнення (1,8) та мотиви престижу (2,3) отримали найнижчі значення. Це свідчить про високий інтерес студентів-психологів до учбової діяльності, навіть у змістовно складних умовах навчання. Важливо відзначити, що цей інтерес більше пов'язаний з зацікавленістю у професійній сфері, ніж з інтересом до навчання як такого. Це може слугувати позитивним чинником для подальшого професійного розвитку, особливо, враховуючи потребу у кваліфікованій психологічній підтримці в умовах воєнного та післявоєнного періоду.

Високий рівень виявлення мотивів творчої самореалізації свідчить про зацікавленість студентів-психологів у виконанні нестандартних та творчих завдань, а також про наявність відповідних навичок у цій сфері. Можна припустити, що це свідчить про позитивні результати впливу викладачів університету на формування творчих здібностей студентів. Високий рівень

комунікативних мотивів вказує на важливість спілкування з викладачами та одногрупниками для успішного навчання студентів-психологів.

Також важливо відзначити, що найбільші кількості виборів отримали такі твердження, як "Для забезпечення успішної майбутньої професійної діяльності", "Маючи глибокі та всебічні знання, можна працювати", "Бажання стати фахівцем", "Успіхи в навчанні впливають на мої майбутні доходи", "Для вирішення проблем розвитку суспільства і життєдіяльності людей", "Заведення знайомств і спілкування з цікавими людьми" і "Не хочу відставати від однокурсників, не хочу бути серед відстаючих".

На рисунку 2.2. представлені результати опитування студентів за методикою мотивації успіху та страху невдачі (МУСН) Реана.

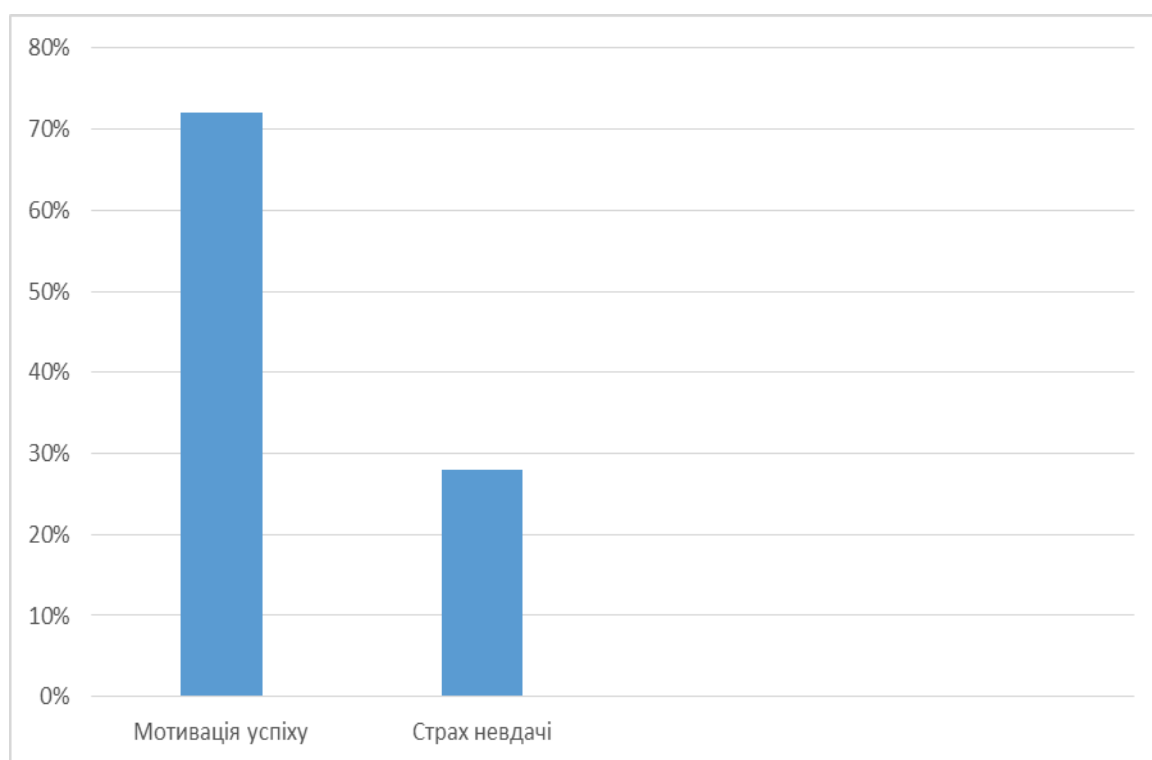

Рис 2.2 Середні показники мотивації успіху та страху невдачі у студентів у часі війни

Як видно з рис. 2.2., у структурі мотивації учіння студентів переважають мотивація успіху. Це вказує на високий рівень внутрішньої мотивації у

студентів щодо навчання. Студенти виявляють бажання отримувати задоволення від розв'язання складних завдань, підвищувати самооцінку і важливість власних досягнень, а також прагнуть до розвитку своїх здібностей та компетентностей в учбовій діяльності. Однак частина студентів вказала на наявність стресу та нервової напруги, що може впливати на їхній процес учіння.

Отже, з урахуванням отриманих результатів можна зробити висновок, що навіть у тривалих умовах війни навчання студенти-психологи проявляють інтерес до учбової діяльності, не дивлячись на всі труднощі. Респонденти виявляють бажання отримувати нові знання, розвивати свої індивідуальні здібності та реалізовувати свій потенціал у навчанні.

Шкала сприйнятого стресу (PSS)

Рис 2.3 Рівень стресу у студентів у часі війни

Більшість учасників дослідження відзначили, що досить часто відчують стрес, особливо важко контролюють важливі аспекти життя. Це свідчить про те,

що студентська молодь у воєнний період може зазнавати значного психологічного та емоційного тиску.

Анкетування студентів, проведене в рамках цього дослідження, надало додаткову інформацію щодо їх мотивації учіння у період війни.

Було виявлено, що більшості опитаних (66,7%) подобається вчитися в університеті, хоча 20% – не подобається, а 4 особам важко відповісти.

Якщо розглядати емоційну сферу, то задоволення від навчання відчувають 50% студентів, незадоволення – 26,7% опитаних. При цьому 33,3% студентів зізналися, що часто пропускали заняття, іноді – 50%.

Як показало анкетування, 73,3% студентів планують працювати за спеціальністю, хоча четверта опитаних – не планують.

З аналізу відповідей на питання про сприйняття навчання видно, що більшість студентів відчувають задоволення від навчання та подобається їм їхній ЗВО, проте існує частина тих, хто негативно ставиться до навчання або має складнощі в оцінці свого емоційного відгуку на навчання. Також було встановлено, що більшість студентів не мають тенденції часто пропускати заняття.

Щодо планів щодо майбутньої кар'єри, більшість учасників виразили бажання працювати за спеціальністю після закінчення навчання. Це свідчить про високий рівень мотивації студентів досягти успіху в своїй обраній сфері та використовувати отримані знання у професійній діяльності.

Загалом, результати анкети доповнюють психологічний портрет студентської молоді у воєнний період, вказуючи на важливі аспекти їхнього ставлення до навчання та майбутніх кар'єрних перспектив. Результати анкети, проведеної у рамках даного дослідження щодо мотивації навчання студентів у період війни, надають цінну інформацію про їхні статеві та демографічні характеристики, а також їхнє відношення до навчання та майбутньої кар'єри.

Ці цифрові дані дають загальне уявлення про розподіл мотивації та стресу серед студентів під час війни. У підсумку, аналіз результатів емпіричного дослідження дозволяє зрозуміти, що студенти у воєнний період проявляють

високий рівень мотивації успіху, але при цьому зазнають значного стресу. Ці дані можуть бути важливими для розробки програм підтримки та розвитку, спрямованих на підвищення психологічного комфорту та мотивації студентів у цей непростий період.

Отже, зазначені методики допомогли з'ясувати, що студентська молодь в умовах війни проявляє високий рівень мотивації успіху, але при цьому зазнає значного стресу. Враховуючи ці результати, можна розробити програми підтримки та розвитку, спрямовані на зменшення стресу та підвищення мотивації студентів у воєнний період.

2.3 Рекомендації щодо підвищення рівня мотивації учіння студентів в умовах війни

Сьогодні українське суспільство стикається з важливим випробуванням через повномасштабну війну, яка призвела до серйозних наслідків для наших громадян і суттєво змінила їхнє життя. Знаходження стратегій відновлення України стає критичним кроком, що вимагає об'єднання на всіх рівнях.

Один із можливих напрямів – це підтримка особистісно-професійного розвитку сучасних студентів, які є майбутніми фахівцями. Досягнення високого рівня професіоналізму та набуття важливих компетентностей в умовах воєнного стану стає важливим завданням для студентів. Це можливо завдяки виробленню мотивації до навчання, яка є ключовим фактором успіху студентів.

Розвиток мотивації студентів залежить від різних чинників, серед яких можна виділити:

- інтереси, цінності, потреби, здібності, характер, самооцінка та інші психологічні характеристики студента;
- структура та зміст навчальної програми, її важливість, доступність і зрозумілість;
- викладачі, їхній професіоналізм, якість лекцій і практичних занять;

- соціальне оточення, підтримка від батьків, друзів, колег;
- технічне забезпечення та можливості навчального закладу;
- можливість взаємодії з практичними заняттями та роботою в команді;
- рівень розвитку мотивації до навчання в інших студентів і загальна атмосфера у групі;
- висока вимогливість студентів до своїх досягнень і постійне підвищення рівня навчання;
- система винагород і мотиваційних заходів з боку навчального закладу.

Студенти, знаходячись у воєнних умовах, стикаються зі значними труднощами, які суттєво впливають на їхній соціальний та психоемоційний стан. Зміни в оточенні та втрата звичного кола спілкування негативно впливають на емоційний, соціальний і особистісний аспекти студентів. Тривога, страх, невпевненість, напруга, гнів і агресія можуть бути поширеними відчуттями серед студентів. Проблеми у спілкуванні з однолітками, дорослими або іноземцями, особистісні труднощі з самооцінкою та встановленням контактів призводять до зниження академічної успішності, порушення психічного здоров'я, руйнування міжособистісних відносин і можуть викликати невротичні стани [34].

Забезпечення оптимального рівня складності навчальних завдань має вирішальне значення для підвищення учбової мотивації студентів. Ефективність занять зростає, коли студенти відчувають успіх і отримують задоволення від навчального процесу. Важливо створити сприятливі умови для початкового успіху та поступово підвищувати вимоги. Занадто складні завдання можуть призвести до розчарування та втрати інтересу до навчання [13].

Внутрішня мотивація є надзвичайно ефективним інструментом стимулювання студентів у дистанційному навчанні. Вона вимагає свідомої активності та відіграє вагомую роль у складних умовах, таких як стрес, тривога, переїзди та зміни середовища. У цих ситуаціях студентам може важко зберігати мотивацію до навчання. Дистанційна освіта передбачає наявність у них концентрації, уваги та самоконтролю. Пізнавальні та соціальні мотиви,

пов'язані відповідно з бажанням розвиватися та дізнаватися нове, а також зі спілкуванням та приналежністю до групи [24].

Необхідно зазначити, що визначення особливостей мотивації студентів стає особливо актуальним у період війни з кількох причин. По-перше, війна впливає на психологічний стан студентів, що може призвести до зниження мотивації до навчання. Страх, тривога та депресія можуть погіршити їхню концентрацію та здатність до активного вивчення. По-друге, умови війни можуть суттєво вплинути на доступність і якість освіти через руйнування навчальних закладів та перебої в навчанні через евакуацію чи переселення. Це ускладнює можливість отримання якісної освіти. По-третє, війна може вплинути на фінансову стабільність сімей студентів через втрату роботи, майна та засобів до існування, що стає перешкодою для оплати навчання та може призвести до зниження мотивації студентів.

У контексті чинників, які знижують мотивацію студентів до навчання в сучасних умовах, були виявлені наступні елементи. Серед них велику роль відіграє взаємодія з викладачем, його професіоналізм, емпатію та ставлення до студентів, яку вказали 39% опитаних. Додатковими чинниками є індивідуальні особливості студентів (25%) та запровадження воєнного стану в Україні (24%), які впливають на зниження активності в навчальному процесі. Деяка кількість студентів (11%) вказала на організаційні аспекти навчального процесу, такі як розклад занять та розташування аудиторій. Атмосфера в студентській групі визначена як малозначущий чинник (1%).

На основі результатів дослідження можна зробити наступні висновки. У складних умовах воєнного стану головними мотивами навчальної діяльності сучасних студентів є прагнення до пізнання й ціннісно-професійне ставлення. Пізнавальний мотив виявляється в бажанні здобувати нові знання, уміння та навички, в той час як ціннісно-професійний мотив виявляється в бажанні стати висококваліфікованим фахівцем та досягти успіху у своїй професійній сфері. Досліджено, що воєнний стан в Україні призводить, на превеликий жаль, до зменшення бажання активно брати участь у навчальному процесі.

Подальші перспективи дослідження передбачають глибший аналіз мотиваційної сфери студентської молоді, вивчення чинників та механізмів формування їхньої позитивної навчальної мотивації.

Зауважимо, що збільшення зацікавленості студентів у навчанні можна досягти шляхом проведення інформаційно-просвітницької, профілактичної та розвивальної роботи, залучаючи до цього викладачів. Формування творчої особистості можна визнати важливою та необхідною метою сучасної системи вищої освіти. Важливо відзначити, що ключовим підтримуючим мотивом для творчої діяльності є розвиток мотиваційної сфери особистості студентів [39].

Потрібно запровадити проведення тренінгів з орієнтацією на виникнення у студентів відповідної учбової мотивації.

Мета тренінгу: створення соціально-психологічних умов для формування у студентів ефективного стилю пізнавальної діяльності.

Завдання:

- Згенерувати позитивну мотивацію, яка буде стимулювати студентів.
- Розвивати навички самоаналізу та саморефлексії, що є важливими на даному етапі навчання.
- Надавати студентам можливість визначити свої сильні сторони та вивчити, як їх використовувати під час навчання.
- Дати студентам уявлення про можливі слабкі сторони їхньої пізнавальної діяльності та надати поради щодо їхнього розвитку або адаптації (компенсація іншими можливостями).

Вік учасників тренінгу: студенти віком 18-22 роки.

Кількість та тривалість зустрічей: 10 занять по 90 хвилин (1,5 години).

Кількість учасників: 10-15 осіб.

Програма мотиваційного тренінгу містить три етапи.

I. Перший етап – ознайомлюючий, триває 1-2 заняття.

Мета: емоційне об'єднання учасників групи, активізація бажання вдосконалюватися.

Суть уроків: використання психотехнічних вправ для самопізнання та усвідомлення особистісних якостей, визначення специфіки здібностей та інтересів.

Другий етап – розвивальний, триває 4-6 занять.

Мета: підвищення рівня навчальної мотивації, розширення компетентності, визначення стійкого кола інтересів, вдосконалення навичок самоаналізу, внутрішніх критеріїв самооцінки, розвиток цінностей, стандартів, переконань та стратегій прийняття рішень для досягнення ключових завдань.

Третій етап – етап закріплення, триває 1-2 заняття.

Мета: реалізація особистісних ресурсів, створення умов для застосування знань, умінь і навичок у повсякденному житті.

Кожне заняття має стандартну структуру і складається з таких етапів:

1. Вступна частина: мобілізація уваги, формування інтересу до заняття, актуалізація нових знань.
2. Основна частина: розвиток мотиваційної сфери підлітків.
3. Заключна частина: підведення підсумків заняття, планування [16].

Висновок до 2 розділу

Теоретичний аналіз, проведений у рамках дослідження, дозволив спланувати емпіричне дослідження з метою визначення особливостей учбової мотивації майбутніх практичних психологів в умовах тривалого дистанційного навчання. Основною гіпотезою було припущення, що чим вище рівень самоорганізації та резильєнтності у студентів-психологів, тим більше виявляються у них виражені учбово-пізнавальні, професійні та мотиви творчої самореалізації.

Для досягнення цієї мети були сформульовані наступні завдання:

- вибір належних методик для проведення дослідження;
- формулювання відповідної вибірки для проведення дослідження;

- проведення психологічної діагностики для виявлення особливостей учбової мотивації майбутніх практичних психологів в умовах тривалого дистанційного навчання;
- аналіз отриманих емпіричних даних та розробка тренінгової програми для підвищення мотивації до навчання;
- визначення перспектив подальших досліджень учбової мотивації студентів-психологів у умовах тривалого дистанційного навчання.

Також варто відзначити мотивацію студентів під час навчального процесу. Для молоді досить важливо в теперішній час самоосвіта тому мотивація полягає в вивченні нового матеріалу, відкритті для кожного чогось нового в тій чи іншій галузі. Тому важливо зацікавлювати студентів новою ще не вивченою цікавою інформацією.

Для підвищення мотивації учіння студентів в умовах війни необхідно створити безпечне та комфортне середовище для навчання, надавати їм психологічну підтримку, а також використовувати різноманітні методи та прийоми, які б робили навчальний процес цікавим та захоплюючим.

У емпіричному дослідженні взяли участь 30 студентів спеціальності «Психологія». Ми використовували наступні методики: «Діагностика навчальної мотивації студентів» А. Реана та В. Якуніна, «Діагностика мотивації успіху та страху невдачі» А. Реана, анкетування та Шкала сприйнятого стресу.

Аналіз результатів дослідження показав, що в половини студентів домінує професійна мотивація, а також мотиви творчої самореалізації. Третині здобувачів освіти притаманні комунікативні мотиви. Мотив уникнення й мотив престижу отримали найнижчі показники, що свідчить про високе зацікавлення студентів-психологів до учбової діяльності, навіть за складних умов.

Унаслідок анкетування студентів, проведеного в рамках цього дослідження, виявлено, що більшій частині подобається вчитися в університеті, менше третини зазначили, що не подобається. Якщо розглядати емоційну сферу, то задоволення від навчання отримує половина студентів. При цьому третина студентів зізналися, що часто пропускали заняття. Як показало анкетування,

більша частина студентів планують працювати за спеціальністю, однак четверта частина опитаних не планують.

Серед чинників, що знижують учбову мотивацію студентів в сучасних умовах, половина опитаних назвала взаємодію з викладачем, його професіоналізм і емпатію. Четверта частина студентів називають індивідуальні особливості студентів та запровадження воєнного стану в Україні. І лише кількість студентів серед чинників, які впливають на зниження активності в навчальному процесі, вказала на організаційні аспекти навчального процесу, такі як розклад занять та розташування аудиторій.

ВИСНОВОК

У роботі проведено теоретичний аналіз феномену "мотивація" в сучасній психології, де визначено основні аспекти цього поняття.

Мотивація – це стимул, який підштовхує людину до дії або направляє її до досягнення конкретної мети. В соціологічному контексті мотивацію описують як осмислення ситуації, вибір та оцінку різних моделей поведінки, передбачення її результатів і формування на цій основі мотивів.

Учбова мотивація, визначена як вид мотивації, включається в процес учіння та навчальну діяльність. Цей вид мотивації включає спонуки, такі як потреби, сенс навчання, мотиви, цілі, емоції і інтереси, що постійно змінюються та вступають у нові відносини одне з одним.

Навчальна діяльність студента обумовлена складним комплексом мотивів, таких як цілі, інтереси, прагнення, пізнавальні потреби, ідеали та мотиваційні настанови. Цей комплекс формує навчальну мотивацію, яка характеризується стійкістю та динамічністю. Однією з основних ролей навчальної мотивації є сприяння конструктивному ставленню студента до навчання, зокрема – усвідомленому та відповідальному.

Досліджено психологічні особливості осіб юнацького віку, зокрема студентів, і виявлено їхні впливи на мотивацію учіння. Особливий акцент був зроблений на вивченні мотивації учіння студентської молоді в умовах війни.

Формування психологічного портрета – це складний процес протягом освітньої діяльності, який потребує ґрунтового вивчення внутрішнього світу «Я» здобувачів освіти. Його основна функція полягає в тому, щоб не просто дати студентові психологічні відомості про себе, а й допомогти виробити ефективні життєві орієнтації.

Проведено емпіричне дослідження мотивації учіння студентської молоді в умовах війни. Використані методи дослідження були обґрунтовані, а результати аналізу дозволили виявити ключові аспекти мотивації учіння, що визначаються конкретними умовами військового конфлікту.

Аналіз результатів дослідження показав, що в половини студентів домінує професійна мотивація, а також мотиви творчої самореалізації. Третині здобувачів освіти притаманні комунікативні мотиви. Мотив уникнення й мотив престижу отримали найнижчі показники, що свідчить про високе зацікавлення студентів-психологів до учбової діяльності, навіть за складних умов.

Унаслідок анкетування студентів, проведеного в рамках цього дослідження, виявлено, що більшій частині подобається вчитися в університеті, менше третини зазначили, що не подобається. Якщо розглядати емоційну сферу, то задоволення від навчання отримує половина студентів. При цьому третина студентів зізналися, що часто пропускали заняття. Як показало анкетування, більша частина студентів планують працювати за спеціальністю, однак четверта частина опитаних не планують.

Серед чинників, які знижують мотивацію студентів до навчання в сучасних умовах, половина опитаних назвала взаємодію з викладачем, його професіоналізм і емпатію. Четверта частина студентів називають індивідуальні особливості студентів та запровадження воєнного стану в Україні. І лише кількість студентів серед чинників, які впливають на зниження активності в навчальному процесі, вказала на організаційні аспекти навчального процесу, такі як розклад занять та розташування аудиторій.

Виявлено, що психологічні особливості студентів, особливо ті, що властиві юнацькому віку, мають суттєвий вплив на їхню мотивацію учіння. Відчуття внутрішньої потреби, самореалізації та соціальної взаємодії грають важливу роль у формуванні мотиваційного фону студентів. Результати емпіричного дослідження вказують на те, що умови війни можуть значно змінювати цей мотиваційний фон. Студенти, знаходячись в умовах воєнного конфлікту, демонструють вищий рівень резильєнтності та готовності до самоорганізації.

Запропоновані рекомендації засновані на розумінні цих висновків. Для підтримки та розвитку мотивації учіння студентів у воєнний період, важливо враховувати їхні індивідуальні особливості та стимулювати внутрішню

мотивацію. Застосування психологічних та педагогічних підходів, спрямованих на підвищення рівня резильєнтності та самоорганізації, може бути ефективним в роботі з цією категорією студентів.

Висновки роботи підкреслюють важливість врахування психологічних особливостей студентської молоді та впливу військових подій на їхню мотивацію. Отримані результати можуть бути корисними для розробки програм та стратегій підтримки мотивації учіння студентів у воєнний період. Додаткові дослідження в даному напрямку можуть включати більш детальний аналіз індивідуальних чинників, що впливають на мотивацію, а також розробку та впровадження спеціальних програм підтримки для студентів у складних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева Ю. А., Данильченко І. В. Психологічні особливості розвитку професійної мотивації у студентів-психологів. *Актуальні проблеми особистісного зростання*. Київ, 2019. С. 155-157.
2. Андросович К. А., Квятковська А. О., Ковальова О. В., Прокоф'єва О. О. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. *Інноваційна педагогіка*. №1(49), 2022. С. 177-182.
3. Афанасьєв, М. В., Полякова, Г. А., Романова Н. Ф. та ін. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти: навчально-методичний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2018. 114 с.
4. Березяк К. М., Васильєва О. А., Накорчевська О. П. Психологічні особливості адаптації студентів до навчання в умовах війни. *Перспективи та інновації науки. Серія : Педагогіка, Психологія, Медицина*. 2022. №10(15). С. 401-410.
5. Білецька Т.В., Купчишина В.Ч. Теоретичні аспекти аналізу мотиваційної сфери особистості у вітчизняній та зарубіжній психології. *Габітус: загальна психологія, історія психології*. 2022. Вип. 39. С. 59- 63.
6. Богданевич Д.М., Тимчук І.М. Мотиви навчання студентів в умовах соціальної невизначеності : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти, 19 травня 2022 р. Біла Церква: БНАУ, 2022. С. 15.
7. Бондар Л. В., Литвинчук Н. Б. Мотивація навчальної діяльності студентів як провідний чинник підготовки майбутніх фахівців. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»* : науковий журнал. № 11. Острог, 2020. С. 98-106.
8. Бондарчук, О. І. (2014). Комплекс методик психодіагностичного дослідження особистісної адаптації і готовності до професійної діяльності. Київ: Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. С. 21-23.

9. Буленок С. М., Коваленко Л. В. Психологічні та педагогічні особливості дистанційного навчання. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. («Дистанційне навчання в глобалізованому світі»). С. 11–13.
10. Величко Т. М. Особливості мотивації професійного навчання студентів-психологів. *Сучасний вимір психології та педагогіки* : Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної наук.-практ. конф., м. Львів, 22–23 травня 2020 р. Львів, 2020. 200 с.
11. Волкова Н. П. Засоби стимулювання та мотивації творчої діяльності студентів. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* №1. Дніпро, 2017. С. 161-168.
12. Герасименко А. Мотиви, інтереси, стимули, стимулювання як основні категорії, що розкривають сутність мотивації праці. *Economy and Society.* 2022. № 40. С.3. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-30> (дата звернення: 26.11.2023).
13. Гилюн О. В. Освітні мотивації студентської молоді. *Грані: наук.- теорет. і громад.-політ. альманах.* Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара; Центр соц.-політ. дослідж. Дніпропетровськ, 2012. № 1 (81). С. 102-104.
14. Гліченко О.О. Детермінанти академічної прокрастинації здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* № 2 (333). Ч.1. 2020. С. 78–83.
15. Головська І. Г., Чернева Т. М. Психологічні особливості розвитку мотивації навчання студентів в умовах дистанційного навчання. *Актуальні проблеми сучасної психології* : матеріали ІІ Всеукраїнської наукової інтернет-конференції 15 жовтня 2021. Одеса, 2021. С. 226-233.
16. Голубенко Т., Діордіца І., Сіра Л. Особливості психолого-педагогічної адаптації здобувачів вищої освіти до освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Наукові інновації та передові технології.* 2022, №6 (8). С. 112-122.
17. Гончарук Н. М. Методика проведення соціально-психологічного тренінгу. *Проблеми сучасної психології.* № 7. 2010. С. 45-52.

18. Горбунова В. В., Климчук В. О. Внутрішня мотивація учбової діяльності молоді : монографія. Житомир, 2014. 214 с.
19. Дворник В. І., Шилова Г. П. Особливості учбової мотивації студентів-психологів. *Вісник студентського наукового товариства : збірник наукових праць студентів* / за заг. ред. О. В. Мельничука. Вип. 18. Ніжин, 2018. С. 157-161.
20. Джеджера О. Емоційна стійкість здобувачів освіти в умовах війни як проблема вищої школи. *Психологія: реальність і перспективи*. 2022, № 18. С. 73-80.
21. Жданюк, Л. О. Соціально-психологічні особливості студентського віку. *Вісник післядипломної освіти. Серія: Соціальні та поведінкові науки*. 2017. (4-5). С. 28-40.
22. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 304 с.
23. Запєвалова С. О. Психологічні особливості мотивації до навчання студентів в умовах війни в Україні. *Інтеграція теорії у практику: проблеми, пошуки, перспективи* : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Чернігів, 04 листоп. 2022 р. Чернігів, 2022, С. 406-408.
24. Зливков В. Л., Лукомська С. О. Теорія та практика психологічних тренінгів. К.-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М, 2019. 156 с.
25. Іванєко Ю. Дистанційне навчання як засіб розвитку самоорганізації студентів. *Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць*. 2020. С. 60–83.
26. Іванова Н. М. Сутність мотиву особистості в теорії мотивації. *Вісник Національного університету оборони України*. 2021. Вип. 61(3). С. 20–27.
27. Ільченко О. Ю. Формування стійких мотивів навчально-пізнавальної діяльності студентів: вимога часу. *Філософські обрії : наук.-теорет. журн.* / Інст філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Вип. 42. Полтава, 2019. С. 164-167.
28. Кулеша-Любінець М., Ляхович Т. Гендерні особливості мотивації до лідерства у студентів університету. *Збірник наукових праць: психологія*. 2019. № 24. С. 59-68.

29. Лахмотова Ю., Цапко А., Шкраб'юк В. Мотивація до дистанційного навчання студентів вищих закладів освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 55, том 2, 2022. С. 195-200.
30. Левченко М., Феденько С., Форостян А. Особливості соціальної адаптації здобувачів вищої освіти до освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені Івана Франка*. Дрогобич, 2022. Вип. 52. Том 2. С. 185-192.
31. Мацелюх К. В. Особливості мотиваційної сфери студентів. *Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах* : тези доп. І міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 28-29 травня 2020 р. Дніпро, 2020. Т. 2. 611 с.
32. Методика для діагностики навчальної мотивації студентів [Реан, Якунін] Режим доступу: https://www.eztests.xyz/tests/personality_badmaeva/ (дата звернення: 25.11.2023).
33. Микитюк С. О., Микитюк С. С. Мотивація навчальної діяльності як ресурс освітнього процесу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Харків, 2021. №76, Т. 2. 6 С. 121-126.
34. Москалюк М, Москалюк Н. Підвищення мотивації студентів в умовах дистанційного навчання під час військових дій. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2022, №60. С. 117-127.
35. Мостова Т. Психологічні чинники адаптації студентів до навчання в умовах війни. *Наукові перспективи*. №11 (29), 2022. С. 473-479.
36. Пінська О. Професійна мотивація як засіб підвищення ефективності навчальної діяльності студентів. *Проблеми трудової і професійної підготовки*. 2009. Вип. 14. С. 111-115.
37. Подшивайлов Ф. М. Психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога. :дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2015. 238 с.
38. Прибилова В. М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. *Проблеми сучасної освіти*. Київ, 2017. 36 с.

39. Прокопенко Л. І. Мотивація як важливий структурний компонент організації навчальної діяльності студентів. Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі : зб. матеріалів п'ятої міжнар. наук. конф., м. Київ, 23–24 червня 2022 р. Київ, 2022. 295 с.

40. Психологічні труднощі, мотивація та відновлення. Як викладати в умовах війни. URL: <https://vctr.media/ua/yak-vikladati-vumovah-vijni-139460/> (дата звернення: 15.11.2023).

41. Шкала сприйманого стресу (PSS-10) Режим доступу: <https://www.samopomi.ch/get-tested/perceived-stress-scale-pss> (дата звернення: 24.02.2023).

ДОДАТКИ**Додаток А****АНКЕТА**

1. Ваша стать
 - Жіноча
 - Чоловіча
2. Скільки вам років?
3. На якому курсі навчаєтесь?
4. Чи подобається навчатися у ЗВО?
 - так, подобається
 - ні, не подобається
 - важко відповісти
5. Що найчастіше відчуваєте від учбової діяльності?
 - задоволення
 - нічого не відчуваю
 - неприємні відчуття
6. Чи часто пропускаєте заняття?
 - так, часто
 - іноді
 - не пропускаю
7. Чи плануєте працювати за спеціальністю?
 - так, планую
 - ні, не планую

Методика для діагностики навчальної мотивації студентів**[Реан, Якунін]**

1. Тому що мені подобається обрана професія.
1 2 3 4 5
2. Щоб забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності.
1 2 3 4 5
3. Хочу стати фахівцем.
1 2 3 4 5
4. Щоб дати відповіді на актуальні питання, що стосуються сфери майбутньої професійної діяльності.
1 2 3 4 5
5. Хочу повною мірою використовувати наявні у мене задатки, здібності та схильності до обраної професії.
1 2 3 4 5
6. Щоб не відставати від друзів.
1 2 3 4 5
7. Щоб працювати з людьми, треба мати глибокі та всебічні знання.
1 2 3 4 5
8. Тому що хочу бути серед кращих студентів.
1 2 3 4 5
9. Тому що хочу, щоб наша навчальна група стала найкращою в інституті.
1 2 3 4 5
10. Щоб заводити знайомства та спілкуватися з цікавими людьми.
1 2 3 4 5
11. Тому що отримані знання дозволять мені досягти всього необхідного.
1 2 3 4 5
12. Необхідно закінчити інститут, щоб у знайомих не змінилася думка про мене, як про здібну, перспективну людину.
1 2 3 4 5
13. Щоб уникнути засудження та покарання за погане навчання.
1 2 3 4 5
14. Хочу бути шановною людиною навчального колективу.
1 2 3 4 5
15. Не хочу відставати від однокурсників, не хочу опинитися серед відстаючих.
1 2 3 4 5
16. Тому що від успіхів у навчанні залежить рівень моєї матеріальної забезпеченості у майбутньому.
1 2 3 4 5

17. Успішно вчитися, скласти іспити на «4» та «5».
1 2 3 4 5
18. Просто подобається вчитися.
1 2 3 4 5
19. Потрапивши до інституту, змушений вчитися, щоб закінчити його.
1 2 3 4 5
20. Бути постійно готовим до чергових занять.
1 2 3 4 5
21. Успішно продовжити навчання на наступних курсах, щоб дати відповіді на конкретні навчальні питання.
1 2 3 4 5
22. Щоб придбати глибокі та міцні знання.
1 2 3 4 5
23. Тому що в майбутньому думаю зайнятися науковою діяльністю за фахом.
1 2 3 4 5
24. Будь-які знання знадобляться у майбутній професії.
1 2 3 4 5
25. Тому що хочу принести більше користі суспільству.
1 2 3 4 5
26. Стати висококваліфікованим фахівцем.
1 2 3 4 5
27. Щоб дізнаватися про нове, займатися творчою діяльністю.
1 2 3 4 5
28. Щоб дати відповіді на проблеми розвитку суспільства, життєдіяльності людей.
1 2 3 4 5
29. Бути на хорошому рахунку у викладачів.
1 2 3 4 5
30. Домогтися схвалення батьків та оточуючих.
1 2 3 4 5
31. Навчаюся заради виконання обов'язку перед батьками, школою.
1 2 3 4 5
32. Тому що знання надають мені впевненості у собі.
1 2 3 4 5
33. Тому що від успіхів у навчанні залежить моє майбутнє службове становище.
1 2 3 4 5
34. Хочу отримати диплом з хорошими оцінками, щоб мати перевагу перед іншими.
1 2 3 4 5

Методика “Мотивація успіху та страх невдачі”

1. Включаючись у роботу, сподіваюся на успіх.
 - a) так
 - b) ні
2. У діяльності активний.
 - a) так
 - b) ні
3. Схильний до прояву ініціативи.
 - a) так
 - b) ні
4. При виконанні відповідальних завдань намагаюся по можливості знайти причини відмови від них.
 - a) так
 - b) ні
5. Часто вибираю крайнощі: або занижено легкі завдання, або нереально важкі.
 - a) так
 - b) ні
6. При зустрічі з перешкодами зазвичай не відступаю, а шукаю способи їх подолання.
 - a) так
 - b) ні
7. При чергуванні успіхів та невдач я схильний до переоцінки своїх успіхів.
 - a) так
 - b) ні
8. Продуктивність діяльності здебільшого залежить від моєї цілеспрямованості, а не від зовнішнього контролю.
 - a) так
 - b) ні
9. За виконання досить важких завдань за умов обмеженого часу результативність моєї діяльності погіршується.
 - a) так
 - b) ні
10. Я схильний виявляти наполегливість у досягненні мети.
 - a) так
 - b) ні
11. Я схильний планувати своє майбутнє на досить віддалену перспективу.
 - a) так

b) ні

12. Якщо ризикую, то обдуманно, а чи не відчайдушно.

a) так

b) ні

13. Я не дуже наполегливий у досягненні мети, особливо якщо відсутній зовнішній контроль.

a) так

b) ні

14. Вважаю за краще ставити перед собою середні за труднощами або трохи завищені, але досяжні цілі.

a) так

b) ні

15. У разі невдачі при виконанні завдання його привабливість для мене знижується.

a) так

b) ні

16. При чергуванні успіхів та невдач я більше схильний до переоцінки своїх невдач.

a) так

b) ні

17. Вважаю за краще планувати своє майбутнє лише на найближчий час.

a) так

b) ні

18. При роботі в умовах обмеженого часу результативність діяльності у мене покращується, навіть якщо завдання досить тяжке.

a) так

b) ні

19. У разі невдачі я зазвичай не відмовляюся від поставленої мети.

a) так

b) ні

20. Якщо я сам вибрав для себе завдання, то у разі невдачі його привабливість тільки зростає.

a) так

b) ні

Шкала сприйнятого стресу (PSS)

Як часто протягом останнього місяця Ви...

1. Засмучувалися через щось несподіване?

Ніколи

Рідко

Іноді

Часто

Дуже часто

2. Відчували, що не можете контролювати важливі речі у своєму житті?

Ніколи

Рідко

Іноді

Часто

Дуже часто

3. Відчували нервозність і «стрес»?

Ніколи

Рідко

Іноді

Часто

Дуже часто

4. Відчували впевненість у своїй здатності впоратися зі своїми особистими проблемами?

Ніколи

Рідко

Іноді

Часто

Дуже часто

5. Відчували, що справи йдуть саме так, як вам хотілося?

Ніколи

Рідко

Іноді

Часто

Дуже часто

6. Виявляли, що не можете впоратися з усіма справами, які вам доводилося робити?

Ніколи

Рідко

Іноді

Часто

Дуже часто

7. Вдало контролювали почуття роздратування?

Ніколи

Рідко

Іноді

Часто

Дуже часто

8. Відчували, що контролюєте ситуацію?

Ніколи

Рідко

Іноді

Часто

Дуже часто

9. Гнівалися через речі, які були поза вашим контролем?

Ніколи

Рідко

Іноді

Часто

Дуже часто

10. Відчували, що труднощі накопичуються настільки, що ви не можете їх подолати?

Ніколи

Рідко

Іноді

Часто

Дуже часто